

JAN AMOS KOMENSKÝ

O SIROBĚ

to jest

o potracování milých přátel, ochránců a dobrodinců.

Co a jak žalostná jest ta příhoda? Odkud a proč přichází? Co v ní činiti a čím se těšiti? I jak se k smutným a osiřalým chovati náleží?

Spisek pro potřebu přítomných žalostných časů z Božího slova sebraný léta Páně 1624 a léta MDCXXXIV v čas rány Boží morové v Lešně Polském vytištěný.

OBSAH

Předmluva vydavatele

Předmluva

Kapitola I. - Co a jak těžká věc jest siroba?

Kapitola II. - Odkud siroba pochází?

Kapitola III. - Proč Pán Bůh sirobu dopouští?

Kapitola IV. - Jak se lidé osiřalí chovati a čím potěšovati mají?

Kapitola V. - Jak se k osiřalým míti a chovati?

Kapitola VI. - O rozdíle siroby.

Kapitola VII. - O vdovství, vdovcích a vdovách.

Kapitola VIII. - O vdovách obzvláště.

Kapitola IX. - O rodičích osiřalých.

Kapitola X. - O dítkách osiřalých.

Kapitola XI. - O osiřalých poddaných.

Kapitola XII. - O osiřalých vrchnostech.

Kapitola XIII. - O osiřalých posluchačích.

Kapitola XIV. - O osiřalých církve služebnících.

Kapitola XV. - O odporu osiřalých.

Kapitola XVI. - O opuštěných od Boha na čas lidech.

Kapitola XVII. - O zavržených od Boha.

Kapitola XVIII. - O věčně zahnaných od Boha lidech.

Předmluva vydavatele

Již v IX. kapitole „Přemýšlování o dokonalosti křesťanské“ (viz str. 52-54) Komenský trpělivé snášení ztráty milých přátel klade mezi známky dokonalého ducha, protože přítel jest člověku nejdražším klenotem, zvláště manžel nebo manželka, jichž ztráta bývá nesnesitelnější nežli smrt. Proto učí také tuto ztrátu snášeti.

Bližší příležitost o věci zevrubněji uvažovati naskytla se mu záhy, když smrtí pozbyl nejen dítě, ale i choti ve Fulneku zůstavené, v hrůzách válečných pak četných přátel a s jinými kněžími svého vyznání též stádce svého, jak v předmluvě sám doznává.

Z pouhé stručné zmínky vznikl z těch podnětů r. 1624 celý spisek, určený jak potěše vlastní, tak i jiných souvěrců, podobnými nehodami postižených.

Vycházejí v něm od nestálosti věcí pozemských, při nichž vůbec žalost s radostí se mísí, spisovatel stanoví cenu přátelství a předkládá tři důvody, pro které siroba je věc nemilá; je to tesknost po přátelích, výsměch nepřátel a škoda odtud plynoucí (kap. I.). Příhody, jimiž

osiřelost vzniká, vykládají se dle písma sv. v kap. II., příčiny, proč Bůh stav ten dopouští, kap. III. objasňuje rovněž z bible. Vyvozuje se z toho poučení, jak člověku osiřelému v tom stavu se chovati, totiž snášeti jej trpělivě, pokorně, pobožně a důvěrně (kap. IV.), naopak jak náleží chovati se k člověku osiřelému, totiž cítiti s ním srdcem, těšiti ho slovem a pomáhati mu skutkem (kap. V.). Rozvrh osiřelosti od přátel viditelných i neviditelných (Boha i andělů) podává se v kap. VI. Následuje výklad o jednotlivých způsobech osiřelosti: o vdovství (kap. VII.) a jak si v něm vésti, o vdovách zvláště, jakě na ně povinnosti připadají, jakož i na manželky, které se bojí ovdovění (kap. VIII.). Rodičům osiřelým stav jejich a důvody osamělosti Komenský vykládá v kap. IX. O dítkách osiřelých jedná v kap. X. a ukazuje, jak by si vedly v tomto stavu. Osiřelým poddaným věnována jest kap. XI., osiřelým vrchnostem kap. XII. Církevním osadníkům pastýřů zbaveným návod se dává v kap. XIII., jak se zejména chovati mají v případě úmrtí jejich. Osirelí pastýři co učiní, pozбудou-li stádce, vyloženo v kap. XIV. O lidech napolo osiřelých, vzdálených od svých přátel, spisovatel mluví v kap. XV., dává tu zvláště návod, jak napravovati křivdy přátelům učiněné.

Lidem od Boha opuštěným co činiti náleží, vyloženo v kap. XVI., v kap. XVII. mluví se o lidech od Boha zavržených, v poslední kap. (XVIII.) o těch, kdož od Boha na věky zahrnutí jsou (podrobný obsah a rozbor dílka podán od Fr. J. Zoubka v životopise Kom. 1892, str. 26-32. Ještě zevrubněji od Jos. Šmahy ve 2. sešitě nedokončeného životopisu Kom. 1892, str. 32-61).

Na titule i v předmluvě Komenský za pramen spisku jmenuje písmo sv., z něhož všude doklady přináší. Nejrůznějších stavů té doby rozličné ztráty jsou mu podnětem ke skládání vzdálenějším, opuštěnost vlastní podává mu příležitost bližší. Příčinou vydání tiskem bylo přímoří, r. 1634 v Lešně nastalé, jímž i z kruhů bratrských dosti lidí zahynulo.

Tisk ve 12°, stran 124, na konci přehledným diagramem podán obsah kapitol (exempláře v zemské knihovně moravské, v knihovně Musea král. Českého, v universitní knihovně pražské).

Vydání toto jest prvním novým otiskem spisku.

Jan V. Novák.

Předmluva

Deset tomu let jest, čtenáři laskavý, jak tato o sirobě přemýšlování na papír uvedená byla; a to příčinou velikého počtu v národu našem tehdáž pod osiřením lkajících a upících. Nebo Pán Bůh netoliko skrze válku žalostnou, ale také i skrze morové po místech, až i na Moravě dopuštěné povětrí porážku nemalou učinil, v kteréž i já manželky a dítek svých i jiných některých přátel, krevních i příbuzných, i laskavých dobrodinců žalostně pozbuda, těžkostí a teskností naplněné srdce v sobě sem nosil. Ale nade všecko těžší bylo to Boží nás a vlasti naší a církve v ní jako opuštění a osiření, v němžto všechněm církvím evangelitským v Čechách a v Moravě jejich věrní zprávcové, až také mnohým poddaným jejich evangelitské vrchnosti, jako zase vrchnostem nejedněm jejich milí poddaní a služebníkům Božím jejich církve odjaty byly. Odkudž mnoho pláčů, naříkání a truchlivého ku Pánu Bohu vzdychání od mnohých těžce utištěných a ssoužených pocházelo. V tom tedy žalostném způsobu já potěšení platného hledaje, dal sem se v přemýšlování podlé písem svatých, co se pak to děje? Také-li se jindy tak žalostné věci při těch, kdož Božími byli, dály? a k jakému pak cíli to Bůh činí, že s námi tak zachází? a co víc toho se mysli naskývalo. Což sem také péro uchytilv poznamenal, a z toho přítomný tento traktátík vzrostl. Kterýž se nyní, když Bůh po rozptýlení nás do cizích krajín tytýž ještě nás tříbí a smutnou sirobu na nejedny ještě předce (jako teď roku tohoto na nás zde bydlicí skrze přepuštěnou morovou ránu) uvodí, na světlo dává, zda by komu v jeho osiření a jakémkoli zámátku ku potěšení, poučení, napomenutí, výstraže prospěti co mohl. K čemuž pomoci své uděliti rač pravý ten a jediný smutných potěšitel a vdov ochránce a sirotků otec, Bůh náš požehnaný na věky věků Amen.

Kapitola I.

Co a jak těžká věc jest siroba?

Všecko to, na čemž sobě jakýmkoli způsobem lidé v světě potěšení zakládají, tu má povahu, že i radost s sebou i žalost přináší. Radost, dokud se užívati dává; žalost, když odchází. Nebo poněvadž na zemi nic věčného není, než všecko jedno za druhým jde a mívá, nemůže také žádné zdejší potěšení stálé býti, byť i dlouhé bylo. Ale ani dlouhé býti nemůže pro přílišnou všech věcí vrtkost a prudké jedné každé z nich k cíli dobíhání. Mezi takovými nestálými potěšeními jest i to, kteréž z milých na světě přátel vyplývá; proto že milí jsou, a však

smrteční jsou. Přítel zajisté věrný a milý jest vzácný a drahý klénat, jakž o tom těmito slovy Sirach mudřec vysvědčil: Přítel věrný jest obrana mocná, kdož jej nalézá, nalézá poklad. Přítel věrného není směny, a není váhy ušlechtilosti jeho. Přítel věrný jest lékařství života; kdož se bojí Pána, nachází jej (Sir. 6, 14). Kdež čtyřmi zvláštními tituli věrného přátelstva užitečnost vyjádřil, totiž že člověku jsou obranou, pokladem, ušlechtilostí a lékařstvím života.

Mnoho tu, a však pravdivě povědíno jest. Povědíno, pravím, všecko, co se pověditi mohlo; proto že k vezdejšímu životu ničeho víc nad to čtvero není potřebí. Kdo má bohatý poklad, nebojí se chudoby; kdo věrné ochránce, nebojí se násilí a bezpráví; kdo jisté a zkušené lékařství, i z neuhu sobě, když se mu přihodí, spomoci může; kdo náležitou svou ušlechtilost a okrasu má, má z toho poctivost a slávu i lásku a milost. Přátelé pak věrní za všecko to nám stojí, jestliže jimi zaopatřeni jsme. Nebo to předně jest okrasa a pochvala člověka, přítel mnoho míti; přijde-li nebezpečství jaké, jest se kdo o člověka ujíti a zasaditi; přijde-li nouze, jest kdo půjčiti; založiti, dáti, co potřebí; přijde-li nemoc, jest kdo opatřiti a posloužiti.

A poněvadž dobrá mysl půl zdraví; z jejich pak opravdové k nám lásky a milého s námi přebývání nemůž než potěšená mysl býti, to samo jako lékařstvím jest života. Odkudž Cicero řekl: Ani nám ohně, ani vody, ani povětří tak často není potřebí jako přítel. A Xenophon: Přítel (prý) jest žádostivé jméno, útočiště před neštěstím, stále odpočinutí a vinšování hodné potěšení.

Slove pak přítel nejen ten, kdož k nám přivtělen jest, to jest, do jedné a též s námi krevnosti a příbuzenství náleží a jako částka jest při těle našem (jako jsou rodičové a dítky, bratří a sestry, strejcové a tety, manželé, švagrové etc.); ale také každý, kdož nám přeje, od toho příti neb přáti přítel a přátelé se jmenuje a jmenují, jako jsou ochráncové, dobrodincové a tovaryši věrní. Všickni ti jsou přátelé naši; to jest obrana naše, poklad náš, ušlechtilost naše a lékařství života našeho.

S těmi takovými přátely, když se trefí, že někoho buď smrt neb jiná příhoda rozloučí, a on jich zbaven bývá, takový člověk sirý a neb osiřalý a osamělý se jmenuje a nazývá. A podle toho siroba a neb osiření jiného nic není, než nejbližších, nejpotřebnějších, nejvěrnějších a nejmilejších přátel potracení a služby i pomoci jejich a odtud vyplývajícího potěšení zbavení.

Kterýž způsob života že bídný jest, leč ten neví, kdož a neb nezkusil, a neb rozumu k rozvážení té věci nemá. Jakož zajisté kdož přátely dobře zásoben jest, má obranu, poklad,

okrasu a lékařství života: tak kdo právě osiřalý jest, zbaven jest obrany pokladu, okrasy a lékařství svého. Předně zajisté siroba přináší zámutek, tesknost a bolest srdce; proto že jak v jiných strátách, tak nejvíce tuto pravé jest Plautovo promluvení, že my lidé tehdaž teprv svým dobrým věcem rozumíme, když, co sme měli, straceno bývá. A v pravdě, když člověk dobrého přítele stratí, teprv mu to obyčejné, co na něm měl a co s ním stratil, na mysl jde; odkudž toužení, tesknost, svírání, pláč a nařikání, zalévání očí slzami a srdce krví, prahnutí a svadnutí kostí pochází, že člověk mrtvou téměř v živém těle duši nosí. Tu by mnohý rád přemilého přítele zase na Bohu vyprosil, rád všemi poklady svými vyplatil, rád všemi svými nehty z hrobu vydrápal, kdyby se státi mohlo. Ale čím k tomu méně naděje jest, tím se více tesknost a žalost v srdci rozmáhá. Zkusili toho apoštolé, Pána svého strativše; mezi nimiž po tři dny nic nebylo jiného než kvílení a pláč (Mar. 16, v. 10).

K tomu potkávají se často lidé osiřalí s posměchem lidí nevážných; kteříž jim zámutek a neštěstí přejíc nad nimi plésají.

Třetí, obyčejně také potkávají se s škodami, tím i jiným způsobem. Nebo člověk osiřalý jest jako zahrada s rozbořenou hradbou, do níž, kdo chce, vchází a stromy otlouká. A neb; jakž se vůbec v přísloví říká, jako hrách u cesty, kterýž každý mimo jdoucí šklube; a neb jako onuce, o niž každý otírá nohu. Přichází-li potřeba jaká, nemá útočiště žádného, žádného, kým by se honosil, žádného, kým by se obveselil; smutno mu a pusto všudy. Protož písmo dí: Běda samotnému; nebo když by padl, nemá, kdo by ho pozdvihl (Eccl. 4, v. 10).

Kapitola II.

Odkud siroba pochází?

Bývají pak lidé přátel svých rozličnými příhodami zbavováni. Nejobyčejnější věc jest, že smrt práva svého k lidem užívajíc a nic na to, jest-li kdo čí přítel a záleží-li na něm komu, nehledíc, na koho přijde, dává a přeč vláčí. Některým lidem ďábel přátely moří; jako Sáře sedm ženichů udávil, než se s ní sešli (Tob. 3, 8). Některé hrom bije; jako Aronovi knězi dva syny oheň s nebe spálil (3. Mojž. 10, 2). Někteří zemětřesením neb obořením domu se zasypají; jako Jobovi dítky jeho (Job 1, 19). Někteří hynou v bitvách; jako Joziáš, pobožný a poddaným velmi užitečný král (4. Král. 23). Někteří se katům v ruce dostávají, svých po sobě nejen v sirobě, ale i hanbě před světem zanechávajíc. Tak Amaziáš, král Judský, pro rebellii některé

odkliditi dav, syny jejich při životu zanechal (4. Král. 14, 5). Tak ona matka na hrozné synů svých muky a smrt pro náboženství dívati se musela (2. Mach. 7). Někteří skrze vrahy k sirobě přicházejí; jako Adam a Eva skrze Kaina. (1. Mojž. 4). Někteří skrze svých od zvíři roztrháni, neb u vodách ztopeni, neb jinými nezčíslnými příhodami v sirobu upadají. Nebo jak se vyhnouti neumí ryba síti a pták osidlu, tak nezná člověk žádný, kde jej a neb přítele jeho neštěstí a příhoda čeká (Eccl.,9, 12). By kdo zlatem a stříbrem, a neb také vlastním životem od smrti chtěl vykoupiti bratra a přítele svého, nemůž (Žalm 49, 8). Nebo není člověka, kterýž by moc měl nad životem, aby zadržel duši svou neb nětčí, aniž jest zbraň jaká v tom boji, aniž ví, kdy jej to potká (Eccl. 8, v. 8).

A protož ach, jak bídná jest nejistota vezdejšího života! Jak statkem, krásou, zdravím, tak ani přítelem věrným žádné hodiny žádný bezpečen není. Dnes hojnost maje přátel, zítra žádného můžeš nemíti. Dnes otočený tovaryštvem a potěšenou družinou, zítra jako pustý kůl budeš, a neb, jakž písmo mluví, jako osamělý vrabec na střeše, a neb vejr na poušti (Žalm 102, 7. 8). Aniž zase přítel, kteréžs stratil, čekati můžeš, proto že se žádný na věky nevrátí, by ty více po nich toužil, tesklil, plakal. Nebo jakož oblak hyne a mizí, tak ten, kterýž sstupuje do hrobu, nevystoupí zase, aniž se opět navrátí do domu svého, aniž ho více pozná místo jeho (Job 7, 9. 10). O stromu zajisté, by i podřat byl, bývá naděje, že se zase vypučí a zroste; ale člověk, když lehne, nevstává zase, dokudž nebe stává (Job 14, 7). Bídná věc, že to, což tak žalostné jest, a jednou se příhodě odestati se žádným vymyšleným způsobem nemůže, tak se snadně nám lidem, a to leda příhodou přihází. A však ne že by ty příhody, jak samy chtějí, přicházely; ale jak je všecky předivně řídící Bůh uvodí. On sám jest, kterýž uvodí sirobu, on sám upřímého i bezbožného zahlazuje. Nebo jestliže on toho nečiní, kdož jiný? (Job 9, 22. 24.) V jeho ruce jest duše všelikého životčicha a duch každého těla lidského (Job 12, 10). On každému vyměřuje dny jeho a počet měsíců a klade cíle, jichž by nepřekračovali (Job 14, 5). A stíraje jednoho každého říká: Navraťte se zase, synové lidští (Žalm 90, 3). Pozůstali pak kvělte a plačte. A protož, jakož Bůh věrných přátel dárce jest, tak zase, když odjati bývají, on a žádný jiný je odjímá, cesty sobě k tomu, jaké se mu kdy vidí, obhlídna a vyměře.

Kapitola III.

Proč Pán Bůh sirobu dopouští?

Pravé jest to: Bůh a přirození nic daremně nečiní. Ale pravé jest také, že my lidé nevždycky a nevšudy přičinám Božím, proč on co činí, rozumíme, jako i tuto. Nětco však z Božího slova předce se domýšlíme.

Předně pak, chce tomu nevyhnutelný smrtedlnosti lidské zákon, aby jedni od druhých mřeli; aniž to jinak býti můž. Jak list zelený na stromě hustém, jeden prší a druhý se pučí: tak, co se z těla a krve rodí, jedno skonává, druhé se plodí (Sir. 14, 19). Nebo jednou jest uloženo všechněm umříti (Žid. 9, 27). Kterýž úsudek poněvadž veřejný jest všelikému tělu, nemůž to žádného v světě minouti. Mně dnes, tobě zítra (Sir. 38, 23). Bud' kdo komu přítelem neb nepřitelem, plač kdo po kom neb se směj, nic tu neplatí; komu přišel čas jeho, jdi předce tam, odkudž se nevrátíš zase (Job 10, 21).

Mimo to pak mívá Pán Bůh zvláštní své ty i ty příčiny, proč některé sirobou navštěvuje. Někoho, aby na svou smrtedlnost pamatovati se naučil. Nebo ačkoli příkladové smrtedlnosti každý den v světě před očima bývají, a však dokud jiní toliko mrou, bláznivá mysl naše za věc jakousi cizí a k sobě nehrubě přináležející sobě to pokládá; ale když smrt blíže se přitočíc od boku nám neb od srdce někoho odtrhne, tu teprv trnouti a vyrozumívati začínáme, že i my v rodu našem smrtedlní jsme, a že i sami když tedyž trefeni budeme, před očima se nám to maluje. Tak Mojžíš, když mu na poušti všecken jeho lid a mezi nimi i přátelé, strejcové, bratří a synové jeho zemřeli, teprv nejlépe, jak bídný jest ten smrtedlný lidský život, přemýšlovati začal a o tom žalm 90. složil; horlivě Boha, aby ho naučil počítati dnů svých, aby moudrost uvoditi mohl v své srdce, žádaje (v. 12). Tak David, když mu syn umřel, že za ním půjde, sobě připomenul (2. Král. 12, 23).

Někdy, že sobě přátel svých od Boha daných nevážíme, béře je Pán Bůh zase. Tak hrozil Jeruzalémským, že jim pro nevděčnost a nevážení sobě dobrodiní Božských všecky nejpotřebnější lidi zodjímá (Isai. 3, 1. 2. 3), silného a válečného, soudce i proroka, mudrce i starce, počestného i rádce, vtipného i výmluvného etc. A v knize Moudrosti praví se, že Pán Bůh vyvolené své často před časem z prostředku hříšníků vychvacuje; poněvadž sobě z nich svět příkladu nechce bráti k ctnostem, aby snad oni světa sobě k následování za příklad nevzali, přelštěni jsouce. Moudr. 4.

Někdy zase, že přátely své nad příliš milujeme a na nich sobě víc, než sluší, zakládáme, běře je Bůh. Na konec zajisté tomu chce, abychom my jej samého a ne někoho jiného za svrchovaného přítele a ochránce měli a jeho sobě toliko přízně nade všecko hleděli; my pak majíc tělesné přátely, tak sobě někdy, jako bychom Boha v nebi nepotřebovali, počínáme a na něj zapomínáme, v těchto doufání a kochání skládáme. Ješto, poněvadž přátelé dar Boží jsou, milovati je sic, ale více dárce Boha náleží; poněvadž slušné není, aby dar více než dárce milován byl. Pakli kdo to činí, a dárce tomu vyrozumí (i mezi lidmi to bývá), nemůž než proti nesmyslnému takovému horliti a jemu dar svůj zase vzíti. A toť jest, což Kristus řekl: Miluje-li kdo otce, matku, syna neb dceru více než mne, není mne hoden (Mat. 10, 37), proto že se modlářství dopouští. Protož to obyčejně bývá, že kteroukoli časnou věc kdo nesmírně miluje a k ní srdce přikládá, brzy o ni se připravuje; proto že Pán Bůh (jestliže s ním dobře míní) přeč jemu ji běře, aby v milování a hledání Boha (na čemž samém věčné jeho dobré záležití) překážky neměl.

Někdy Pán Bůh na někoho sirobu dopouští pro zkušení, aby se podíval, co činiti bude člověk, když mu k srdci sáhne a to, co on nejmilejšího má, vezma v stranu tím hodí a pošlapá. Tak Jobovi milé jeho, pobožné, poslušné dltky všecky jedné hodiny zbíti dopustil jen pro zkušení trpělivosti jeho (Job 1). Tak se Abrahamovi na synáčka jeho Izáka, kteréhož jedinkého měl, potrhoval toliko pro podívání se na jeho poslušenství (1. Mojž. 22).

Někdy na někoho z pobožných sirobu vzkládá, aby jej jiným za příklad a zrcadlo vystavil svých spravedlivých soudů. Jako když Ezechielovi proroku milou jeho manželku, kteráž žádost očí jeho byla, v náhle umořil a ještě k tomu plakati jí zapověděl; aby (prý) neposlušní posluchači jeho to vidouce vzhledali se, jak je pro jejich zatvrdilost hrozně Pán Bůh navštíví, všecka potěšení jejich jim zodjímaje (Ezech. 24, 16).

Summou, jak jinými metlami svými, tak siroby uvozováním Pán Bůh bezbožné tresce a potírá, pobožné probuzuje a cvičí. Nebo všecky věci pobožným k dobrému, hříšníkům pak ke zlému se obracejí (Sir. 39, 32).

Blahoslavený, kdož kázeň Páně ve všem dověrně přijímá.

Kapitola IV.

Jak se lidé osiřalí chovati a čím potěšovati mají?

Co pak činiti, když by na někoho nenadále siroba větší neb menší připadla? V pravdě žet' jest potřebí tomu se z Božího slova a příkladů chvalitebných naučiti; nebo umění jest. Umění jest, pravím, když se marináři násilím větru provazové, plachty a vesla potrhají a potřískají, když se formanu v blátě uvázlému voje, rozvory, kolo, koně polámí a zutrhají, když se generálu před nepřítelem soldáti kácejí a prechají; když soudícímu se rukojmové, svědkové, prokurátoři coufají, když se kupci z krámu a truhel i koupě i peníze trátí, když se nemocnému apatéka rozháže: tu, pravím, aby plavec vyploul, forman vyjel, bojovník se probil, soudící se při vyvedl, kupec handle obhájil, umění potřebí jest. A nemenšího také, jestliže právě osiřalý člověk beze škody na těle, na duši, na statku, na poctivosti ostáti má.

Bývali zajisté a jsou lidé, kteříž nenadále přátely strativše, z netrpělivé tesknosti v zoufání upadali a sami sobě hrdla zodjímajíc, o tělo i duši sami se připravovali, jako onen Pyramus a Thisbe a jiní. Někteří v zámутku se nehamujíce, upadají v nemoc a smrt, jakž se to oné Artemizii, královně v Karii, přihodilo, kteráž po manželu svém, Mausolovi králi, teskností umřela. A přihází se do dnes mnohým, že zahořekujíc sobě hrdlo za to dávají. Nebo z zámутku pochází smrt, dí Sirach, a zámutek srdce ujímá síly, (Sir. 38, 19). Mnozí se reptáním proti Bohu bud slovy zjevně, a neb myšlením tajně dopouštějí. Summou převelmi málo jest Jobů, kteříž by v takové příčině nehřešili a nepřivlastnili Bohu něco nemoudrého (Job 1, 22).

Čehož všeho aby se pobožný křesťan vystřáhnouti mohl, potřebí jest, když sirobu Pán Bůh dopustí, míti se *trpělivě, pokorně, pobožně, dověrně*.

K *trpělivosti* napomáhá toto tré:

- I. I. Aby člověk soudil, že co se koli s strany osiření jeho stalo, jistá Boží vůle se stala. Nebo dobré i zlé věci, život i smrt, chudoba i bohatství ode Pána jest (Sir. 11, 14). Jak hlína jest v rukou hrnčírě, s kterouž nakládá, jak chce (dělaje z ní nádoby a běře podlé líbosti), tak jsou lidé v rukou Stvořitele svého, a zachází s nimi dle usouzení svého (Sir. 33, 13. Jer. 18, 6). A dělá-liť to při všech lidech, jakým bychom právem my s přátely svými z toho vyňati býti chtěli? Spravedlnost at jde, by pak svět zahynouti měl, říkával šlechtný císař Maximilián. Ale co spravedlivějšího, jako Boží o nás úsudkové? A protož by se někdo z nás na tisíc kusů rozskočiti měl, lépe jest, aby Boží

uložení šlo, a my ustupovali, nežli aby nám Bůh k vůli skutků svých pořádek měniti měl. Měníti však nebude, jděme my neb se zpěčujme, osudové půjdou předce.

Lépe jest tedy podkloniti vůli svou, aby, co se líbí Bohu, také se líbilo člověku, a vůle naše vůli Boží ustupovala, tak abychom s Jobem říkali: Ponesuť, nezruším (Job 34, 31). A s Davidem: Oněměl sem, Hospodine; a neotvírám úst svých, proto že si ty to učinil (Žalm 39, 10). A opět s Jobem: Přid' na mne cokoli, proč bych trhati měl masso zuby svými a duši svou klásti v ruku svou ? By mne i zabil, v něj doufati budu (Job 13, 13. 14. 15).

II. Souditi má v příčině té pobožný člověk, že cokoli Bůh činí, pro jistý cíl to činí. Nebo jemu jsou od věků známá (t. dobře uvážená) všecka díla jeho (Skutk. 15). Poněvadž pak Bůh dobrý jest, má vždycky cíl všech svých činů dobrý, jmenovitě slávu svou; a užitek lidský, buď těch, kteréž z světa pojímá, neb těch, kterýmž je on odjímá. Čemuž ač my ne vždycky rozumíme, vždycky však věriti máme. Nebo lépe jest, abychom my se rozumu odečtli, nežli Bohu nerozumného a nerozvážlivého nětco připsali (Job 1, 27). Někdy že miluje přátely naše, chce je míti blíže sebe, a ač my je také milujeme a s sebou bychom je rádi měli, On však přední k nim právo maje a lepším je opatřiti chtěje, než s námi mají, potěšením, nedbá v té příčině na nás, koná vůli svou předce, s kterouž my, nechceme-li za závidící i Bohu přátel svých i přátelům svým u Boha potěšení vidíni býti, spokojeni býti máme. Kdo ví také (mysliti sobě máme), neměl-li Pán Bůh té příčiny, o níž Moudr. 4, 11. napsáno, že někoho z prostřed hříšníků vychvátiti pospíšil, aby zlost nezměnila rozumu jeho a lest nepodvedla duše jeho. Nebo i naši ti milí přátelé lidé byli, mohlo se i jim lidského nětco přihoditi, buď vrtkost při Boží pravdě, neb sic pád nějaký (nebo, jakž se tam praví, nešlechtné mámení i upřímý úmysl převrací); z čehož by i nám buď spolu pád neb hanba, neb zámutek aspoň pojíti mohl. Což Pán Bůh jakožto vševědoucí předzvěděl, předešel, a předešel tím jejich nebezpečství a naši žalost. Krátce mluvě, buď ono cokoli, Pán Bůh ví, proč to učinil, na tom přestávejme.

III. Nejplatnější k trpělivosti pomoc tato jest, aby člověk soudil, že vezdejší tento život není k tomu, aby stále trval, než toliko jest projítí a neb proskočení k životu tomu, kterýž trvati má. A protož přátelé milí že nás neodešli, než předešli toliko tam, kamž i my brzo (necht' se nám jen dlouhá chvíle nezdá) za nimi půjdeme a s nimi se zase shledáme. A tu teprv bude stálý byt a potěšené tovaryšství, jemuž smrt na věky přitřže

učiniti moci nebude. A těmito slovy aby se osiřali křesťané obzvláště potěšovali, poroučí Duch Boží (1. Tess. 4, 17).

Pokora záleží v tom, aby člověk osiření své metličkou Boží býti znal, a před ním, Stvořitelem svým, se nížil, pýřil a vyznával, z kázně děkoval, za milost a prominutí dalšího trestání prosil. Nebo poněvadž hříšní jsme před obličejem Božím, sluší při každé na nás dokračující káznici v srdci se ubodnouti, hříchům svým pokutu připsati a Pánu Bohu se vinnu dáti.

Kdo pobožnější nad Joba ? jehož ne pro ztrestání hříchů, než pro vyprubování trpělivosti sirobou navštívil Pán Bůh? a však že se vinen dáti nechtěl (ačkoli sebe v ničemž zlém svědom nebyl), byl by tím brzo zavedl, jakž z oné k němu Boží řeči: Co soud můj zrušiti chceš? co mne odsoudíš, aby sebe sám ospravedlnil? (Job 40, 3.) patrné jest.

Dobře tedy učinil David, že když jemu smrt syna jeho zvěstována pro hříchy jeho, plakal a modlil se a postil sedm dní (2. Král. 12, 16). Dobře i ona Sareptánská vdova, když jí v přítomnosti Eliášově syn umřel, že sobě hříchy své na pamět přiveduc řekla: Přišels ke mně, muži Boží, aby mi připomenul hříchy mé a umožil syna mého (3. Král. 17, 18). Pokorně se měla i Noemi, když ji manžela a oba syny vzal Pán Bůh; protož řekla: Hořkostí naplnil mne Všemohoucí, vyšla sem odsud plná, a aj, zase mne prázdnu přivedl Hospodin (Rut. 1, 20).

Ta pak pokora ačkoli v srdci jest, a však i zevnitřním způsobem se pronáší, aby Bohu i lidem známá byla; jmenovitě náležitým truchlením a pláčem. O čemž Sirach vypisuje, pokud a jak by se nad mrtvým žalostiti mělo (Sir. 38, 16).

Pobožnost, kteráž se v sirobě pronášeti má, ve třem záleží: Aby člověk, jestliže přítel neb přátelé, pro něž truchlí, v dobré naději skonali neb skonali, Pánu Bohu za to poděkoval, že je milosrdenstvím svým až k cíli tomu, kdež konec jest všeho nebezpečství, zprovoval. Pakli v zlé naději z světa sešli, velí pobožnost oplakávati jich a sobě příklad jejich k výstraze bráti a k bázni Boží sobě tím sloužiti.

Tak David po smrti malého synáčka svého, jakožto nevinně, do domu Božího šel a Pánu Bohu se pomodlil a přijda smutek složil (2. Král. 12, 20). Ale když Absolon v hříších svých zahynul, přebolestně nad ním nařikal vinšovav, by možné bylo, hrob jeho zalehnouti, aby onen pro pokání zůstati byl mohl (2. Král. 18, 33). Ten týž David pokorně a tužebně se modlil, aby duše jeho s hříšníky nezahrnoval Pán Bůh (Žalm 26, 9).

Za tím šetřiti má člověk, aby sobě Pána Boha tím, že jemu přátely (buďte oni pobožní neb nepobožní) béře, neošklivil, ale tím více k němu se vinul a tlačil. Hrozné se věci král Saul dopustil, že když mu lidské pomoci nedostačovalo, on také o Boží pochybil a sobě zoufal; protož na těle i na duši zahynul. Ale blahoslaveně, učinil David, že, když ho otec i matka opustili, a on v úzkosti na pravo i na levo se ohlédaje, žádného mezi lidmi, kdož by ho znáti, ovšem se ujítí chtěli, nenalézal, řekl: Protož (prý) k tobě volám, Hospodine, tys doufání mé, ty díl můj v zemi živých (Žalm 142, 5. 6). Tak učinila Judit, tak Anna, že když jim Pán Bůh manžely odjal, ony se tím vroucněji Bohu k službě oddaly, o jiné zevnitřní, tak nestálé potěšení již nestojíce (Judit. 8, 5. Luk. 2, 37). Tak učinila ona pobožná Melania, o níž píše Jeronym sv., že když jí jednoho dne manžel a na ráno hned dva synové spolu umřeli, padla na kolena a ruce zhůru zpavši řekla: Volněji tedy tobě sloužiti budu, Pane můj Ježíši, poněvadž mi vezdejší má potěšení odjímáš. Nápodobně učinila svatá matrona Alžběta, landkrabina Turinská. Nebo když jí pána jejího Pán Bůh vzal, řekla: Aby živ zůstati mohl milý manžel můj, žádného prostředku užiti sem nepominula; poněvadž pak mi za Boží vůli odjat jest, nestojím, aby mi zase navrácen byl, nesmrtného majíc chotě, s kterýmž od té chvíle voiněji se obíráti moci budu. Následování také hodný pěkný příklad zapsal Aeneas Sylvius v Kronice české o králi Václavovi, že přemožen jsa a vojsko ztrativ a jatý u vězení zůstávaje, a tázán byv, jak by se měl, odpověděl: Nikdy lépe. Nebo když sem chřestem lidských pomoci odevšad byl obklíčen, sotva sem na Boha zpomenouti chvílku míti mohl; nyní pak ze všeho toho jsa svlečen nemám, co by mi zavazelo, na samého Boha myslím a všecku naději na něj pokládám, kterýž vím, že mne neopustí. Dejž Bůh, aby všickni osírali podobná myšlení měli, a když jim na zemi přátel, ochránců, potěšovatelů nestává, toho na nebi tím pilněji sobě hleděli. Neboť to v zármutcích k pravému odtušení a potěšení pravá jest cesta, ta sama jediná a žádná jiná.

Naposledy i *dověrnosti* ku Pánu Bohu potřebi, aby ho sobě člověk dobře vykládal a cele věřil, že Pán Bůh s ním dobře míní; buď že ví, jak a čím jemu tu újmu nahraditi a za dobrého přítele lepšího třeba ještě dáti, a tak směnu toliko jemu užitečnou že učiní; a neb že místo zevnitřního toho potěšení do duchovního, užitečnějšího jej zavéstí chce, a neb vždy nětco spasitelného, by on tomu i nerozuměl, že obmejšlí.

Přicházejí-li předce za tou sirobou jaká nepohodlí, nebezpečenství, těžkosti, což nám na tom? Poslouží nám to k modlitbám, k horlivosti a k slzám těla, kteréž jsou libá Bohu obět (když z srdce skroušeného pocházejí), až je do své láhvice schovává (Žalm 56, 9). A mezi tím

opuštění nikdy tak nebýváme, až bychom zhynouti museli v trápení svém; proto že v sirobě své věrnějšího máme opatrovníka, než bychom plný svět nejlepších přátel měli. Bůh jmenovitě sám se vdovám, sirotkům a všechném opuštěným za manžela, otce, ochránce, krále vyhlásil a jim k sobě v den ssoužení volati poručil, že se ujme a spomůž, zaslíbiv. Ničeho se tu nenedostává než víry, abychom za pravdu a Amen řeč Boží měli. Vyšetřil to David, že od světa opuštění a Boha za ochránce sobě beroucí nade všechny, kteří třeba knížata a krále za přátele mají, šťastnější jsou. O čemž se žalm 146. přezpívati, a vůbec toho každý, kdo soudu a pobožnosti nětco má, sám pošetřiti může, a že tak v pravdě jest, s svým potěšením to shledá. Protož David řekl: Kohož bych měl, Pane, na nebi krom tebe? a na zemi v žádném mimo tebe líbosti nemám (Žalm 73, 25). A neb (jakž Luterův zní výklad): Když tebe, Pane, mám, nebe, země nic nedbám. Blaze, kdo na ta místa přijde! jak tě takový šťastně osiřalý!

Kapitola V.

Jak se k osiřalým míti a chovati?

Pěkně napomíná žalm 41.: Blahoslavený (prý), kdož prozřetelný soud činí o chudém, v den zlý vysvobodí jej Hospodin. Ne tak, jako Jobovi přátelé činili, kteříž po všecken čas bídy jeho toliko naň hleděli, pro jakou jej nešlechtnost Bůh tak tresce, vyhledávajíce; žádný se pak nevtípil ani hadru nějakého k přikrytí ran a vytírání talovu poskytnouti. Pro kterýž neprozřetelný soud a nelítost jejich Bůh se na ně rozhněval, aniž jinak, leč skrze Jobovu přimluvu k nim ukojen býti chtěl (Job 42, 7).

Prozřetelnost pak ta a přívětivost k chudým a sirým lidem ve trém náleží: v *čitedlnosti srdcem*, v *potěšení slovem* a v *pomoci skutkem*.

Čitedlnost v tom jest, abychom s lidmi takovými útrpnost měli, srdečně jim toho Božího přepuštění nepřejíce.

Potěšení v tom, abychom přívětivými řečmi, jak umíme, z zámutku je vyvozovali, i navštěvováním vlídnosti dokazujícíe.

Pomocí, abychom jim v skormoucení rady udíleli, v bezpraví zastávali, v chudobě zakládali, půjčovali, dávali; summou, jak potřeba káže, tak se jich ujímali.

Všeho toho nejdokonalejší příklad na Kristu máme; kterýž uzřev osiřelou Naimskou vdovu a matku, a slyšev její pláč, a spatřiv slzy, nejprv k ní milosrdenstvím hnut byl (tak praví evangelista Lukáš 7, 13), potom ji slovy přívětivými potěšil: Neplačiz; naposledy pomohl skutkem, živého jí syna navrátiv.

Když Maria a Marta po bratru svém Lazarovi osiřely, přišli mnozí z Jeruzaléma těšiti jich, jakož těšili slovy, dále nemohouce. Pán o jeho smrti zvěda, také tam přišel a zarmoucených potěšoval, s Martou o vzkříšení z mrtvých rozmlouvaje; a když její sestru kvíliti a jiné také židy, kteříž s ní byli, plakati spatřil, praví evangelista, že zastonan duchem a skormoutil se, až i plakal sám. Naposledy v moci to maje, z mrtvých jej vzkřísil a smutných osiřalých skutkem potěšil (Jan 11). Job měl svědectví, že vysvobozoval chudého volajícího, sirotka a vdovu, a otcem býval nuzných (Job 29, 12. 13. 16). David po smrti Saule, ačkoli svého někdy nepřítel, ptal se však, jestli kdo pozůstalý z domu jeho, aby jemu učinil milosrdenství Boží, jakož i učinil, doptav se Mífibozeta (2. Král.9, 3).

Když tak nečinil Achab, ale jsa tyran na sirobu poddané přivodil a sirotkům statky odjimal, zkazil ho Bůh a vyhladil kmen jeho. Nebo sirotkům, vdovám a osiřalým lidem ubližovati za nejtěžší a neodpustitelný hřích Pán Bůh pokládá, jakž se o tom tytýž v písmě svatém čte. Protož se Job bával, kdyby se na nuzného nahého díval, na sirotka opřáhal a oči vdov kormoutil, že by jej Bůh setřel, jehož (prý) velebnosti nikoli bych neznikl (Job 31, 23).

Kdo tedy od Boha setřín býti nechce, Jobova, Davidova, Kristova k lidem bídným srdce sobě vinšuj a skutkem ostříhej.

Kapitola VI.

O rozdíle siroby.

Osiřalými lidmi vůbec sirotky toliko a vdovy nazýváme; ale vlastnost toho slova siroba a jeho v kap. I. položená definicí šířeji jde, jmenovitě na všechny, kteříž potřebných přátel svých jakýchkoli zbaveni jsou. Podlé čehož kolikeří přátelé, tolikerá siroba bude.

Jsou pak přátelé jedni tělesní a viditelní, druzí duchovní a neviditelní.

Viditedlní jsou naši spolulidé, buď krevností a příbuzností s námi spojení, jako rodičové a děti, bratři a sestry, manželé etc., a neb sic láskou, povinností, ochranou nám zavázání; kamž přináležejí hospodářové a čeládky, vrchnosti a poddaní, zprávcové církevní a posluchači jejich, též dobří tovaryši, spolulosní v úřadu nějakém; summou na kom nám pomoc a potěšení záleží.

Neviditedlní přátelé jsou Bůh předně, nejsvrchovanější přítel všech lidí; a potom angelé jeho svatí, kteříž také zvláštní jsou milovníci lidí, dokud je po cestách Božích kráčetí vidí.

Viditedlní přátelé dvojmým způsobem straceni bývají: dokonale a odpolu. Dokonale skrze smrt; odpolu skrze vzdálení se od nás buď tělem, jako bývá v čas vyhnání; zajetí a zajetí někam; a neb srdcem, když se láskou a milováním od někoho odvrátí. Oboje to, pravím, že odpolu siroba jest, proto že tu ještě zase nalezení býti mohou a bývají časem. Bůh pak a angelé straceni bývají tehďáž, když opouštějí člověka buď v pravdě, neb podlé zevnitřního zdání.

Co až posavád o sirobě praveno, ke všechněm těm siroby dílům se vztahuje. Nyní po různu k nim se přihlídně, a o jedné každé té sirobě zase, co a jak těžká jest, proč ji Pán Bůh dopouští, co v ní činiti a čím se těšiti, jak se k každému osiřalému míti, v krátkosti se poukáže, tak totiž, co se obzvláštního ještě bez opětování veřejných těch věcí pověditi může.

Kapitola VII.

O vdovství, vdovcích a vdovách.

Manželství téměř jest přirozená věc. Nebo všeliký pod nebem tvor vine se k své rovnici a každý životčích miluje podobný sobě, dí Sirach 13, 18. Proto že je hned na počátku sám Stvořitel tak po dvou spořádal, i člověka také; přidav jemu mimo tu přirozenou, kterouž s hovady společnou má, k své době náklonnost, rozum, aby tovaryšení toho k svému potěšení jak užívati věděl, a nad to ještě zapečetil to mocným rozkazem svým, aby dva ti jedno byli. Jak tedy se bez bolesti oudové jednoho těla roztrhnouti nemohou, tak manželů věrných roztržení bez bolesti býti nemůž. Zvláště jestliže podařilé bylo manželství, a manželé nejen jedno tělo, ale také jedno srdce a jedna duše spolu byli, tu se na prasto k smrti rovná, když jeden druhého má ozeleti.

Ale což? I tu Pán Bůh soudy své konaje, k svatým svým dokazuje milosrdenství, a pozůstávajícím připomíná smrtedlnost jejich, a učí vážit sobě darů svých, a obrací k milování sebe nejvíc, a prubuje trpělivost, jakž již prv připomenuto. Mimo to pak mívá jiné obzvláštní příčiny.

Někdy, že chce dáti lepšího manžela neb manželku, prvního béře přeč; jako když šlechetnou Abigail Davidovi dáti chtěl, bláznivý Nabal musel ustoupiti (1. Král. 25).

Někdy na proti tomu, někomu chtěje za pokutu hřícha a neb na průbu ctnosti nevhodného dáti, první ustoupiti musí.

Někdy, že Pán Bůh jinou osobu zřídil, s kterouž by se někdo zstaral. Dokudž pak ta neodrostla, a neb sic čas nepřišel, na ten čas jemu byl přidal jinou; kteráž, když onano dospěje, zase ustoupiti musí. Tak se pobožné Sáře stalo, kteráž pobožnému Tobiášovi odložená byvši, dříve než on odrostl a se našel, jiným sedmi, jednomu za druhým zasnoubená byla, kteříž však všickni ustupovati museli, a panna vdova tomu, komuž osudem náležela, dochována (Tob. 6, 22). Podobně Rut Moabská Božím uložením Bozovi za manželku obrána byla, aby prabábou byla Pána Ježíše. Kteréž Boží uložení mělo-li dojíti, musela i Bozovi první manželka i jí první manžel Chelion umříti, a ona se s tchyní svou Noemi do Betléma dostati (Rut. 1).

Někdy, že někoho cizím dětem za otce neb matku dáti chce, s prvním manželem neb manželkou rozlučuje; jako, aby Josef pěstounem byl děťátka Ježíše, nemohlo se to jinak státi, než aby prvé ovdověl, a Maria jemu na to místo zasnoubena byla.

Někdy také pro hříchy Pán Bůh manžely rozlučuje. Ku př. na Thámar dvakrát vdovství dopustil, proto že Her a Onan, manželé její, bůjnosti a hovadství více než pravého manželství hleděli; protož zbil je Hospodin (1. Mojž. 38). A tak summou vždycky má Pán Bůh jisté své příčiny, proč to činí; na kterouž Božskou prozřetelnost pobožní manželé se spouštějíce, mohou a mají i takové své příhody trpělivě jako z ruky jeho přijímati, cele se milosrdenství jeho důvěřující, že to vše, což činí, k dobrému obrátí a vyvede, by nad jejich rozum bylo. Mezi tím však má pobožný a rozumný vdovec neb vdova (pokudž se to lidským soudem vystihnouti může) bedlivě souditi, co Pán Bůh tím obmejšlí? Polehčiti-li jemu či přitížiti chtěl?

Jestliže manželství bylo nepotěšené pro jakékoli příčiny, a neb že časové zlí a nebezpeční jsou jakýmkoli způsobem, má sobě Pána Boha tak vykládati, že tím svazku toho rozvázáním jako břímě z něho sňal, aby sobě volnější byl; za čež Pánu Bohu poděkovati, s pokorou však, bázní a třesením, není nenáležitě.

Pakli manželství bylo potěšené, a neb jemu tovaryš života nečas nějak odjat, přijíti to za kázeň Boží a Pánu Boha také, byť s pláčem bylo, poděkovati.

Druhé, má pobožný vdovec neb vdova smlouvu učiniti s očima, nýbrž i mysl na uzdě míti strany pohlaví druhého. Nebo jestližeť Duch Boží chce, aby ti, kteříž ženy mají, byli, jako by jich neměli (1. Kor. 7, 29), ovšem tedy chce, aby, kteří jich nemají, čistoty těla i myslí ostříhali.

Třetí, mají nebýti kvapní k novému ženění neb vdávání, jak pro lidi, tak sami pro sebe, až i pro Boha a svědomí. Pro lidi, aby v pomluvu neuběhli. Pro Boha, aby se prudce kázně jeho z hřbetu strásati nezdáli. Pro sebe, aby pospícháním nětco ne přehlídli. Nebo jestliže k prvnímu ženění neb vdávání bedlivého rozmyslu potřebí, ovšem a mnohem více k druhému neb k třetímu. V čemž by každý vdovec neb vdova sám sobě k výstraze býti měl. Nebo bylo-li prvnější manželství potěšené, kdo ví, zdaří-li se podruhé takové? A tu bude pozdě bycha honiti. Pakli bylo nepodařilé, potřebí mysliti, aby v ně znovu neuběhl, a míti se opatrněji a nekvapiti na se.

Nýbrž čtvrté, můž-li to na sobě obdržeti člověk, nejlépe jest na ženění neb vdávání nemysliti více; poněvadž (podlé vlastního zkušenosti jejich) manželství tak mnoho nepohodlí jako pohodlí, často pak více s sebou nese; a Duch Boží zjevně praví: Dobré by bylo nedotýkati se ženy, a komu není nouze, ale v moci má vlastní vůli svou, napomíná, aby sobě toho daru vážil, jím od sebe nestrkal a dobrovolně se zase z svobody pod jeho nedával (1. Kor. 7, 37.). Kteréhož však slova poněvadž ne každý (jakž dí Kristus Mat. 19, 11) chápá, neumítá Duch Boží žádnému osidla; vdáti neb oženiti se dovoluje, toliko v Pánu (1. Kor. 7, 39).

Kapitola VIII.

O vdovách obzvláštně.

Noemi ona, když po manželu ovdověvši a dvou synech osiřavši s známými se shledala, a oni ji přívětivě prvnějším jménem vítali, řekla: Nenazývejte mne Noemi (t. milostnou), ale Mára. Nebo hořkostí mne naplnil Hospodin (Rut 1, 20). Což - podobně každá vdova o sobě říkati může a má. Poněvadž vdovství nic není než márah, totiž hořkost. Svědčí to písma svatá, takové o vdovách jako o lidech zarmoucených všudy zmínky činíce; svědčí i časté zkušenosti, že vdovství těžší jest, než kterékoli jiné osiření. A to pro tři příčiny: jmenovitě pro vlastní tesknost, pro lidský všetečný jazyk a nelítostivé srdce. Ale proti tomu trému mocné mají z písma potěšení, jestliže ho jen šetřiti chtějí.

Tesklivý že jest vdovský způsob, není div, poněvadž manželské společnosti přivykly. Ale musejí tu na Boží více, než na svou vůli hleděti, kterýž je, potřebu toho vida, odsadil a v tu samotnost zavedl. Také jsou v pravdě nejedněch manželských nepohodlí zproštěny a volnější sobě učiněny, tělem i duší, statkem i jměním; tak že již jsou pán i paní věcí svých, již jim není potřebí, leč Bohem a svědomím se vázati.

K tomu jest stav jejich většího a vzácnějšího cosi nad panenský i manželský. Jak zajisté s panenským s strany zdržlivosti a čistoty, tak s manželským strany vedení dítek (ač měla-li je která neb má-li) se srovnává. A jest nemalá čest dům, čeládku a dítky zpravovati, což za živobyčí svého manžel řídil. Protož vdovy, jakožto již v obojí škole vycvičené a z cvičení propuštěné, jak pannám, tak manželkám za mistryně se od Ducha Páně představují (1. Tim. 5, 10). A Kristus Pán na světě byv, nečteme, aby kde pannám neb manželkám sloužití sobě dopustil a do jejich domů pro užití pohodlíčka se uchýloval; ale vdovy tím ctil (Jan 11, 5. Luk. 8, 2). Apoštolé také k službě svatým toliko vdovy brávali (1. Tim. 5, 3). Nýbrž sv. Pavel Timoteovi poroučí, aby vdovy v poctivosti měl (1. Tim. 5, 2). Tou tedy vzácností stavu toho, v kterémž je postavil Pán Bůh, z tesknosti se pobožné matrony vyvozovati mají. Až i příkladem předešlých svatých vdov; kteréž ne v pláči, ale v dobromyslnosti trávily dny vdovství svého, ochotně a vesele Bohu i lidem sloužice. Judit šlechtná, ač výtečná, krásná, mladá vdova byla, a mnozí ji k manželství pohledávali, nechtěla však vdovského stavu změnit; sloužila tak Bohu až přes sto let věku svého s potěšením (Jud. 8, 6. 16, 25). Anna podobně sedm let od panenství svého s manželem vybyvši, jiného nežádala, trvala v vdovství

svém přes 80 let, sloužeci Bohu dnem i nocí (Luk. 2, 36. 37). Proč by tedy i jiné pobožné vdovy, jestliže ne vesele, tedy aspoň trpělivě stavu svého neostříhaly ?

Co se křivd a nátisků, na kteréž sice ubohé vdovy často naříkají, dotýče, pravdať jest, že z vdov a sirotků lidé fortedlní zisků svých rádi hledají, lstí i násilím o věci jejich je připravujíce. Ale proti tomu pevné mají toto troje potěšení:

Předně, že Pán Bůh o nich vrchnostem světa zvláštní a přísné poručení s velikými pohrůzkami učinil, aby jich oni sami neutiskovali, ani utiskovati nedopouštěli. (Viz 2. Mojž. 22, 22. 5. Mojž. 24, 17. Is. 1, 17). Jsou tedy osoby privilegiemi opatřené.

Druhé, pokudž by vrchnost jich zastávati zanedbávala, slíbil se sám o ně ujímati a jejich mocným zástupcím a mstitelem býti (Žalm 66, 6. a 146, 7-9). Slzy (prý) vdov padají na líce, ale moc jejich vstupuje zhůru proti tomu, kterýž je vyvedl, a Nejvyšší popatří a vykoná soud a potře ledví těch, kteříž nelítostiví jsou (Sir. 35, 16-20).

Třetí, Bůh pobožným vdovám vždycky předce dobré lidi vzbuzuje za ochránce a dobrodince. Umí on k ochraně Noemi a Rut Boza nějakého najíti (Rut 4). Umí nějakého Davida, aby osíralou Abigail opatřil, nastrojiti (1. Král. 25). Umí nějakého Eliáše, vedlé něhož by se v čas hladu chudá vdova s sirotky přežíviti mohla, poslati (3. Král. 17). Může nějakého Elizea, kterýž by zadlužilé vdově poradil a pomohl, ukázati (4. Král. 4). Summou pravé jest, což David (a to se k vdovám a sirotkům nejpředněji vztahuje) dí: Mlád sem byl, a sstaral sem se, a neviděl sem spravedlivého opuštěného, ani semene jeho žebrati chleba (Žalm 37).

Stýskávají sobě někdy některé, že před jazykem lidským pokoje míti nemohou, ale tytýž o sobě klevet a žvanic dosti slyšeti musejí, bez čehož sic nebývá. Ale to (jestliže jen nějakou výtržností svou samy k tomu příčin nedávají) nejmenší jest, od lidí a lidského soudu souzenu býti, jakž řekl sv. Pavel 1. Kor. 4, 3. Kdo se lidem zahálivým, kteříž nemají co dělati, leč o lidech hubou tlouci, vyběhá? zdaž i vdané bez toho jsou? To tedy ničímž jest, svědomím svým a ne nětčími řečmi každý pobožný, ovšem pak šlechetná vdova zpravovati se má; lidských pak zbytečných žvanic ani neposlouchati.

Povinnosti vdov (mimo ty v předcházející kapitole ukázané) tyto jsou:

- I. S strany sebe: život tichý a útrpný vésti, tak jako Judit, o níž se svědčí, že nevycházela z domu svého, a že se přepasovala žíní, a vdovského svého roucha nikdy z sebe

neskládala, a postívala se po všechny dny vdovství svého, ačkoli bohatá, hojnost všeho mající byla (Jud. 8, 5). Sic která jest rozkošná, ta živa jsuc umřela, dí sv. Pavel (1. Tim. 5, 6). To jest, která se v rozkoše, hodování, hry, zabývky, tovaryšení vydává, toho na sobě, že v srdci vdovou není, ale mysl její po bůjnosti se pustila, dokazuje, čímž se snadně i stud i bázeň Boží i dobré jméno potracuje. Protož toho jako jedu utíkati, vážně, tiše, mlčelivě a všelijak středně se míti šlechetným vdovám náleží. Středně, pravím, a sprostně, v chození mezi lidi, v řeči, v šatstvu, v jídle a pití.

- II. S strany Boha: sloužiti jemu pilněji, nežli to v manželství pro ty i jiné roztržitosti lze bylo. Nebo apoštol dí: Vdaná pečuje, jak by se líbila muži; nevdaná pak, jak by se líbila Pánu (1. Kor. 7, 34). Kteréžto Boží služby veliká částka jsou modlitby, kteréž apoštol obzvláště vdovám poroučí, aby na nich dnem i nocí trvaly (1. Tim. 5). Tak jako Anna svatá (Luk. 2, 37). Přináležejí k tomu i písem svatých čtení, žalmů a písniček duchovních časté a horlivé zpívání, vše Pánu Bohu k slávě a pro potěšení duše své.
- III. S strany bližních vdovy povinny jsou předně pannám a manželkám ctnostmi svítiti. Nebo vyhledává-liť toho Pán Bůh při panně, aby byla svatá tělem i duchem (1. Kor. 7, 34), a při manželce, aby majíc manžela, byla, jako by ho neměla (v též kapitole v. 29): čím více při křesťanské vdově taková svattost a čistota nalézati se má, aby jako svíce ctnostmi se třpytěla a mladším, jak ženám, tak i děvečkám za zrdcadlo byla.

Zatím poroučí apoštol, aby vdova pilná byla všelikého dobrého skutku, buď strany almužen a štědrosti k chudým, má-li odkud, a neb strany sloužení bídným (1. Tim. 5, 10). Tak Judit chválu má, že z statku svého dobře činila. Tak ona chudá vdova, od Krista schválená, že štědrejší almužnu než boháči dala (Mar. 12, 44). Tak ona Sareptánská tím posledním kusem chleba s Eliášem se zdělila (3. Král. 17). Tabita dělala sukně a rozdávala chudým (Skutk. 9, 36). Jakáž k chudým potřebným účinnost obzvláště vdovám, kteréž dítek nemají a statek mají (jako Judit), přináležejí. Nebo se jim Sirachovo napomenutí trefuje: Dříve než by umřel, čiň dobře; sic zdaž jinému nepozůstavíš prací svých a úsilí svého za podíly? (Sir. 14, 13. 15.)

Naposledy znamenati sluší, že svatý Pavel o vdovách mluvě (1. Tim. 5), dvůj jich rozdíl ukazuje: předně, že některé jsou pravé vdovy, jiné odpolu. Odpolu vdovy nazývá, kteréž manžely toliko stratily, přátely jiné, rodiče, dítky, vnuky majíce; a téměř poroučí (zvláště dítkám a vnukům), aby o ně péči měly (v. 4). Pravé pak vdovy nazývá, kteréž již ani rodičů

ani dítek neb vnuků nemají, ale právě osamělé jsou; a téměř poroučí míti patření k samému Bohu (v. 5).

Za tím zmínku činí o vdovách starých a mladících. Mladice jsou-li které bujné, poroučí, aby se zase vdávaly, děti rodily a hospodyně byly (v. 14). Staré pak aby se k službě Pánu Bohu oddávaly, dobré skutky činily, bídným posluhovaly, mladší vyučovaly a formu pobožnosti na sobě ukazovaly (v. 10). Všechněm pak vdovám veřejně, že pobožně, tiše, pokorně míti se sluší, již ukázáno jest.

Které by pak křesťanské manželky ovdovění se bály, těm dobré jest tyto tři věci na péči míti:

Jedno, aby manželky své milovaly a jich sobě vážily jako daru Božího, i za jejich zdraví a život pilně se modlily, tak aby jim jich pro nevděčnost Pán Bůh neodjal.

Druhé, aby však nebeského svého chotě Pána Ježíše výšeji milovaly, tak aby on zanedbáván jsa toho, což jemu neumělou láskou představují, odjítí nebyl přinucen.

Třetí, aby byly lítostivé k chudým vdovám a sirotkům, jim, co mohou, dobře činily, za ně se k svým manželům přimlouvaly i Pánu Bohu modlivaly. To která činí, Pán Bůh jí s manželem jejím potěšení dá. Pakli předce siroba přijde, bude tím jista moci býti, že to na ni Pán Bůh ne z hněvu, ale z milosti pro zkušení víry a trpělivosti její dopouští; a bude jí ten kříž tím snesitelnější.

Kapitola IX.

O rodičích osiřalých.

Přihází se manželům, že jim Pán Bůh a neb nedává plodu života, a neb dada odjímá zase; což rodičům nemůž než bolestné býti. Jákob jednoho ze dvanácti synáčka ztrativ, Josefa, truchlil, plakal, kvílil až k smrti téměř (1. Mojž. 37). Tak Ráchel potěšiti se nedala, plačeci synů svých (Mat. 2, 18).

Ale mívá Pán Bůh, proč to činí, jisté své příčiny:

Někdy pro přílišné o dítky pečování, jim statku shánění a neb jména hledání; jako když Hiel město Jericho přes Boží záповěd stavěl, dědictví stroje dítkám svým, i zbil mu je Pán Bůh do jednoho (3. Král. 16, 34).

- I. Někdy pro zlé vedení a přílišné folkování; jako když Betelská pacholata z pouhé navyklé svévolnosti za prorokem Elizeem povolávali, pustil na ně Pán Bůh nedvědy, kteříž jich čtyrydcatero dvě roztrhali (4. Král. 2, 23).
- II. Někdy pro rodičů k cizím sirotkům nelítostivost; jako Betiémských k Kristu děťátku a chudým jeho rodičům nevlídnost odjetím jim jejich dítek strestána (Mat. 2).
- III. Někdy jiní hříchové rodičů a nekajícnost v nich dítky jim béře; jako když Egyptských zatvrdilost jinými metlami skrocena býti nemohla, zbil jim Pán Bůh prvorozené jejich (2. Mojž. 11).
- IV. Někdy pro rozhorlení rodičů k Bohu dosahá je Pán Bůh tu, kdež by je nejvíc bolelo; jako Izraelským v Egyptě proto dítky mordovati dopustil, aby tím k modlitbám rozníceni byli (2. Mojž. 1, 22. a 2, 22).
- V. Někdy prostě pro zkušení trpělivosti jejich dítky odjímá; jako Jobovi.
- VI. Někdy pro dobré samých dítek, aby světské hanby ušly, béře je za mladu pryč, nebo on budoucí věci nejlépe zná. Tak Davidova neřádně zplozeného syna vzal, aby od bratří svých potom útržky neměl (2. Král. 12, 14). Tak Jeroboámův syn Abiáš umořen, proto že všecken dům Jeroboámů Hospodin smrtmi ohavnými z světa zprovoditi strojil. Abiáš pak dobré slovo měl u Hospodina, vzal jej časně, aby se počestně do hrobu dostati mohl (3. Král. 14, 13).

Rodičové tedy, když jim dítky mrou, mají mysliti: Kdo ví, proč to všemohoucí Pán činí? Snad že by nám ku potěšení a jim na spasení vezdejší ten život nebyl, pojímá je k sobě; vůle jeho děj se, kterýž tisíckrát dál a jasněji na všechno hledí, než já. Měly-li by nepodařilé býti, necht' sem bez nich; nebo to lépe jest, jakž (Sir. 16, 4) svědčí. Lépe ovšem, když dítky křtem Bohu oddané v nevinném svém věku, a neb sic v dobré naději odcházejíce, k Bohu se dostávají, nežli by snad živý jsouce, od světa a ďábla přelštěny býti a ďáblu se dostati měly (Moudr. 4, 11).

Nehněvati se tedy, ale přítí sobě toho mají rodičové, že je tudy Pán Bůh i práce i strachu zbavuje. Práce v vedení a cvičení dítek; kteráž práce že i těžká i nebezpečná a nesnadná jest, z písem jest patrné, poněvadž, co se při ditkách obmešká a přehlídne, toho Bůh na rodičích vyhledává a mstí, jakž příklad Eli kněze ukazuje (1. Král. 2). Strachu pak v očekávání, podaří-

li se děti či nepodaří; kteréhož strachu i nejpobožnější a nejosvícenější rodičové okoušeti musejí; ba víc oni, než jiní, proto že (podle latinského přísloví) zvláštních lidí děti obyčejně nepodařili bývají. Adamovi, Noelovi, Abrahamovi, Davidovi, Joziášovi se nepodařili; kdo sobě lepší štěstí slibovati můž? Nejlépe tedy s Jobem: Hospodin dal, Hospodin vzal, bud jméno jeho pochváleno, říkati.

Ale dí zarmoucený otec neb matka: Dítě mé (neb děti) mělo mi býti holí a podporou starosti mé. Kdo mne v mé sešlosti opatrovati bude?

Odpovídám: Když Anna nad svou neplodností naříkala, řekl jí Elkana, manžel její: Proč pláčeš? Proč tak truchlí srdce tvé? Zdali já tobě nejsem lepší než deset synů? (1. Král. 1, 8.) Hle, tělesný manžel za deset synů se staví. Zač tedy státi bude nejsvrchovanější ten sirých lidí ochránce, potěšitel Bůh? Ten, kterýž ptajícím se: Kdo nás v starosti opatrovati bude? takto odpovídá: já vás ponesu až do starosti, nýbrž až do šedin, já sám; já sem vás učinil a já pěstovati budu, já, pravím, ponesu a spomohu (Izai. 46, 4). Ó přemilejšího a převěrnějšího opatrovníka!

Řeknou-li osiřalí rodičové: Ale sme s dětmi svými rozkošné kochání měli, to nám odjato. Odpovídám: Kocháš-li se v dětech, nabež sobě dítek chudých lidí, ty opatruj, pěstuj, krm, cvič, dadíť k obveselení tvému tak mnoho jako tvé vlastní hříček, a mimo to odplatu před Bohem budeš míti slavnou.

Dějí: Ale kmen náš a jméno zhyne, sejdeme-li bez dítek.

Odpovídám: Nepřestal-li by na tobě kmen tvůj, snad by na dětech tvých přestal. Oč tu rozdíl jest! Svět proto, že ty dítek nezanecháš, býti nepřestane. Také nevíš, ku potěšení-li by po sobě potomků či k žalosti zanechal; nebo svět se vždycky mění. O jméno pak své lépe jest se starati, aby v nebi známé bylo, nežli na zemi, kdež s tím se vším předce všecko smrtné jest. Krátce mluvě: dítek bráním Pán Bůh rodiče zvolnější a způsobnější k nebi činí.

Kapitola X.

O dítkách osiřalých.

Žalostnější věc zdá se, když Pán Bůh dítkám malým rodiče bere, a ony v tom raditi sobě neumějícím věku nejvěrnějších svých rádců, vůdců, ochránců a opatrovníků zbaveny bývají. Ale i ty mají potěšení:

Předně toto, že když jim na zemi otců a matek nestává, Bůh se jim za otce a matku sám vystavuje. O čemž Písmo dí: (Hospodin) jest otec sirotků a ochránce vdov (Žalm 68, 6). Zvláště jestliže pobožní rodičové umírajíce dítky své horlivými modlitbami Pánu Bohu poroučejí, on se poručenství toho ujímá a v své je opatrování bere. Pod kterýmž opatrovníkem čeho se komu nedostáváti bude? Když někdo za poručníka a ochránce má zemského krále, troufá sobě, že dobře opatřen jest a bývá. Proto že král jisté opatrovníky zříditi může, kteříž by na něj pozor dáti museli, s přísným poručením a pohružkou, aby se jinak nedálo. Ale nebeského toho krále v opatrování sirotků i pečlivost i prozřetedlnost tisíckrát větší jest, než se při kom na světě najíti můž. Ten vrchnostem nižším takto přísně o osiřalých poroučí: Vdovy neb sirotka žádného netrapte. Pakli to budete činiti, a oni ke mně volati budou, vezte, že já vyslyším křik jejich, a rozhněvá se prchlivost má, i zbiji vás mečem, a budou ženy vaše vdovy a děti vaši sirotci (2 Mojž. 22). Mimo to pak může a má obyčej tajným svým řízením jisté osoby za ochránce sirotkům pobožným vystavovati; jako osiřalému dítěti Joasovi za pěstouny Jozabu a Jojadu (1. Král. 11, 2), Mifibozetovi za dobrodince Davida (2. Král. 9), dcerám Salfadovým za prokurátora Mojžíše (4. Mojž. 27) vzbudil; a jiné jiným po dnes.

Zatím jisté jest a zkušením (chceme-li jen s soudem na to pozor dáti) stvrzené, že více a častěji dítkám smrt rodičů k dobrému nežli ke zlému bývá; život na proti tomu ke škodě víc než k užitku. Po řídku zajisté jest takových rodičů, jakýž Abraham byl; o němž vysvědčil Bůh, že se vši pilností dům svůj k bázni Boží vedl (1. Mojž. 18, 19). Více jest Eli lenivých, v kázni dítek otců hovadnou láskou a milováním a folkováním dítky na těle i na duši zavozujících. Ó což se mělo Ofni a Finesovi svatě státi, kdyby Eli, otec jejich, časně byl umřel, a oni otčima neb sic nějakého zůřivého poručníka byli dostali? Nepochybné jest, žeť by se lépeji bázni Boží byli vynaučili a ne tak bídně zhynuli, jakž zhynuli (1. Král. 2). Dobře a svatě se Timoteovi stalo, že otce pohana v maličkosti stratil; kterýž kdyby byl zůstal, snad by on (lidsky mluvě) k víře v Krista a k takové před Bohem a církví vzáctnosti nebyl přišel. Ale Pán Bůh otce tělesného jemu vzav, duchovního jemu dal, Pavla svatého. Ach, jak to pěkná

směna! (Skutk. 16.) Podobně Augustin sv. kdyby časně nebyl osiřal, těžce by byl (vždy po lidsku mluvím) k tomu, k čemuž přišel, přišel, i on otce pohana měv. Vidáme po dnes, že mnohým jejich v maličkosti osiřeni na těle i na duši dobře prospívá, proto že u otčímů, macech, a neb sic u cizích pod tvrdší kázní jsouce, hned z mládi se bázni, poddanosti, pracem učí a z nich čistí, povolní, vlídní, pracovití, živí, zprávní lidé bývají; ješto by rodičové milkováním a rozmazáním svým jen hýsků a povalečů z nich byli nadělali.

Ale dí sirotek: Kdyby moji milí rodičové déle živi byli, byli by mi více statku nashromáždili, a já bych lépe opatřen byl než sem! Odpovídám s Sirachem: Počátek života lidského jest chléb a voda a oděv (Sir. 29, 25). Na proti tomu statek bývá začátkem pýchy, lenosti, marnotratnosti, lakomství, summou zlých věcí. A protož to co díš, jestližež Pán Bůh naschvál proto rodiče přeč vzal, aby tobě neshromažďovali? Znaje totiž, že by to i s jejich i s tvým zlým bylo? Neb někdy rodičové bez paměti na dítky honí, právě i neprávě statky dobývajíce, jen aby dítkám mnoho nechali, i svědomí vlastnímu ubližujíce; což duši jejich špatný zisk přináší a dítkám kusa užitku. Oni zajisté maličko odrostouc, a že nahltaného statku dosti mají, rozumějíc, v žádnou počestnou kázeň jíti, žádným se zpravovati nechťí. A tu bývá zlého počátek, zvláště když k tomu nadymači (bez nichž řídko bývá) přistoupí a tak do uší šepcí: Ale co ty se máš tím učením trápití? Zdažť toho nouze? Nech té školy neb toho řemesla jiným; však co ty po rodičích, po dědovi, po bábě etc. vezmeš, do smrti toho neutratíš, aby ty sto let živ byl. A takové podpalování mládeže se velmi chytá, poněvadž z přirození k zalibování se sobě schopní jsme, k záhálce a svévolnosti ovšem. Takž mladý pánek, vezma na kly, nechce do ničeho, práce a napomínání preceptorů a jiných věrných rádců musí býti ničímž. Dá se v zacházení s ptáky, rybami, koňmi, chrty a tovaryštvem. Naučil-li se čemu, to v brzkém času roztrousí všecko, peníze a statek pomalu musejí prchati také; a co nachoval stýskal, utrací výskal, až naposledy všecko na mizinu přijde, i on sám.

Nechť se dá pozor na lidi učené, moudré, vzáctné, odkud a z jakých lidí povstávají? Najde se v pravdě, že a neb jsou z těch, kteříž hned z maličkosti osiřali, a neb z chudých rodičů pošli. A tuť se písmo plní: Vyzdvihuje z prachu nuzného a z hnoje vyvyšuje chudého, aby jej posadil s knížaty lidu svého (Žalm 113, 7). Což proto nepochybně moudrost Boží činí, aby sobě chudl, bohabojní sirotci sirobu svou čím osladčovati měli. Vedlé čehož moudře a rozumně činí rodičové ti, kteříž, co by dítkám statku zanechati měli, to na vyučování jich buď literárnímu, neb jiným potřebným uměním raději nakládají, aby nemajíc nač spoléhati, tím bedlivější byli v předsevzetích a ukázaných pracech, a časem svým Bohu, církvi, vlasti a obcem hoditi se

mohli. Takoví i živí i mrtví tisíckrát lépe slouží dítkám svým, nežli kteříž je jakkoli velikými statky zachystávají.

Kapitola XI.

O osiřalých poddaných.

Co v domě otec a matka, to v obci vrchnost a v církvi kněží jsou. Protož se králové, knížata, páni a senátoři otcové vlasti nazývají. Kněží pak vůbec duchovní otcové slovou a v pravdě jsou, jestližeť povinnosti své věrně ostříhají. Jakož se tedy mezi rodiči a dítkami skrze odjetí jedněch druhým siroba přihází: tak podobně mezi vrchností a poddanými, kněžími a posluchači, když jedni druhé potratí. I o těch tedy takových sirobách pro potřebu přítomných časů nětco se podotkne.

Vrchnost dobrá, rozumná, lítostivá a ochranná že zvláštní dar Boží jest, odtud se vidí, že kdekoli se v písmě o takových vrchnostech zmínka činí, dokládá se, že je Bůh poslal neb vzbudil, neb že jim Ducha svého dal (viz 4. Mojž. 11, 16. Soudc. 2, 16. a 3, 9-15. a 6, 14-34. 2. Král. 5, 12. 2. Paral. 36, 22), a že jí dává národu neb městu tomu, kteréž miluje (2. Paral. 2, 11). Stratiti tedy pobožnou a šlechetnou vrchnost (buď že se to skrze smrt neb zahrnutí jí děje) jest pokuta Boží pro hříchy lidské. Nebo tak dí písmo: Pro přestoupení země mnoho bývá knížat (totiž častá vrchnosti proměna, kdež uchvacuje regiment, kdo chce a můž, z chudých poddaných, každý jen zisku hledaje. Přísl. 28, 2). Tak nekajícím Jeruzalemským Pán Bůh hrozí, že jim moudré rádce a zprávce odejme a dá děti za knížata, kteříž by žádného řádu držeti neuměli, aby, kdo s koho může, byl (Izai. 3, 1).

Kdykoli tedy Pán Bůh dobrou vrchnost odejme, mají pobožní křesťané věděti, jak se i k Bohu i k vrchnosti té odjaté i k vrchnosti nové, z hněvu dané, chovati.

K Bohu tak, aby se jemu z hříchů vyznávali a za milost prosili, jako tak Izraelští králů svých zbaveni jsouce činili, že v modlitbě své řekli: Aj, my dnes manové jsme v zemi své, statkové naši jsou těch, kteréžs nad námi postavil pro hříchy naše, a ti se i nad těly našimi potřásají; nechť to není u tebe za málo, že ty těžkosti přišly na nás (Nehem. 9, 32).

K vrchnosti své stracené tak, jestliže skrze smrt jim odjata, aby plakali a slzami číedlnost trestání Božího osvědčovali; jako tak synové Izraelští Mojžíše, Jozue, Samuele, Davida, Joziáše a i jiných odplakali.

Pakli jim milá jejich vrchnost zaplašena, povinni jsou také:

Předně, pláčem a slzami spoluútrpnost osvědčovati; jako když David od Absolona vyhnán byv utíkal, plakala všechna země pláčem velikým (2. Král. 15, 23). Zle pak učinil Semei, že se z neštěstí radoval a ji nevážným zlořečením od města zprovodil. Nebo tím Boha urazil, pána a krále svého prv ztrýzněného velice zkormoutil, jiné pobožné pohoršil a sobě samému zle posloužil, proto že zlořečenství to, kteréhož vrchnosti své vinšoval, na něm samém usedlo; Davida pak Pán Bůh zase ku potěšení navrátil.

Druhé, povinni jsou za vrchnost svou odjatou a ještě živou Pánu Bohu se modliti; jakož aby jí před zlým hájil, tak zase časem svým (líbilo-li by se jemu) navrátil. Tak činili Izraelští, že se za svého milého krále Davida, když v úzkosti byl, modlili, aby Bůh jej, pomazaného svého, zachoval, jemu pomoc z Siona poslal a jej zase zvýšil. Čehož svědectvím jest Žalm 20.

Třetí, mohou-li čím napomáhati, také náleží, dodáváním buď potřeb aneb návěštím, o čemž potřebí. Čehož tam příklad na Chuzai, Abiatarovi a Sádochovi, jenž Davida avízami, a na Sobi, Machir a Barzitai, kteříž ho profianty opatřovali (2. Král. 17).

Naposledy, chtěl-li by jim Pán Bůh dřevní vrchnost navrátiti, povinni jsou z toho se těšiti, ochotně vsříc jiti, vítati, a co mohou, pobožně k zalíbení činiti. Čehož příklad na Judských (2. Král. 19).

K nové pak své vrchnosti, byť i ostrá, přísná, těžká byla (jakož otčím řídko jest otcem), mají se chovati trpělivě, poddaně a pobožně. Trpělivě proto, že to Boží kázeň a průba jest (Žalm 66, 10. 12). Poddaně proto, že není vrchnosti jediné od Boha (Řím. 13, 1). Pobožně proto, aby jí nezlořečili a nekluli (nebo toho na žádném z svatých příkladu není), ale dobrořečili raději a Pánu Bohu se modlili; jakož aby jí Bůh (chce-li nás pod ní do času miti) pokojného regimentu popřál (viz Jer. 29, 7), tak také aby srdce její k nám lítostivé činil (Bar. 1, 12. 1. Tim. 2, 2).

Kapitola XII.

O osiřalých vrchnostech.

Trojím se způsobem stává, že páni poddané stracují. Předně,, když se poddaní zbouří a vrchnost svrhouc jinou sobě zvolí; jako když desatero pokolení od Roboáma odstoupivše, Jeroboáma nad sebou ustanovili (3. Král. 12).

Druhé, když se v království neb panství někdo víc práva moci mající uváže a prvního držitele odstrčí; jako když Abimelech Jorama odstrčil (Soudc. 9). Podobné jest tomu, když někdo v čas války od svých zahnán bývá.

Třetí, skrze zsazení od vyšší vrchnosti; jako když Faraó vezma království Joachazovi, dal je Joakimovi (4. Král. 23). A Nabuchodonozor zsadiv Joachima, Sedechiášovi království odevzdal (4. Král. 24). Ale kterýmkoli tím způsobem komu panování vzato bývá, že se to Boží vůlí a poručením jeho děje, písmo učí (o čemž viz Job 34, 24. Dan. 2, 21. Jer. 27, 4). I když skrze rebellii, Bůh sobě to předce připisuje (2. Par. 11, 4).

Příčiny, proč to Bůh na vrchnosti dopouští, jsou:

- I. Nedbálnost v zpravování poddaných a jen hledání zisku, lhostejnosti, zbohacení a slávy vlastní. Tak Pán Bůh skrze Ezechiele o Izraelských vrchnostech dí: Zastavím jim pasení stáda, proto že pasou sami sebe (Ezech. 34, 3. 4. 10).
- II. Tyranství a ukrutnost nad poddanými. O čemž Bůh tak dí: Běda pastýřům, hubícím a rozptylujícím stádce pastvy mé; zaženu vás a ustanovím jiné pastýře (Jer. 23, 1). Jako Faraó přivedl ukrutenstvím svým Izraelské k úpění, a vyslyšel je Pán Bůh a vytrhl z ruky jeho. Tak Roboám přičiněním robot a tvrdými pohružkami připravil se o poddané (3. Král. 12).
- III. příčina bývá modlářství; jako od Šalomouna a synů jeho pro odvrácení se od Boha odtrhl větší díl království (3. Král. 11, 11).
- IV. Bůjnost tělesná a rozmařilost také časem vrchnosti o poddané připravuje; jako Davidovo cizoložství vyhnáním, Manassesova rozpustilost žalářem strestána byla; když pak jeden i druhý se upamatoval a kořil, navrátil jim Pán Bůh poddané i všecko.

Povinnost tedy osiřalých, pánů, knížat, králů a jiných vrchností tato jest:

- I. Předně, poznávati ruku Boží, že ona to švihá, a pokořiti se. Tak David utíkaje řekl: Najdu-li milost před očima Hospodinovými, přivede mne zase; pakliť řekne: Nelíbíš mi se, aj, teď sem, nechť mi učiní, co se mu dobře libí (3. Král. 15, 25). A když mu Semei zlořečil, řekl: Nechte ho, Hospodin rozkázal mu (2. Král. 16, 11). Naproti tomu zle učinil Saul, že vida, an Bůh jej svrci a jiného hodnějštho, než on jest, dosaditi chce, nechtěl se však poddati vůli Boží, ale jí se urputně protivil, až i zahynul bídně.
- II. Mají se v té kázni horlivě Pánu Bohu modliti za odpuštění hříchů, a líbí-li se milosti jeho, i za navrácení. Tak činil David, že v vyhnaní svém chodil na vrch hory, aby se tam modlil (2. Král. 15, 32. Žalm 121). Manasse v svém z království zsazení jak se horlivě modlil, modlitba jeho ukazuje.
- III. Mají souditi a při sobě vyhledávati příčin, proč asi na ně to dopustil Pán Bůh? A s sebou třeba jobovský onen exámen držeti: Snads brával základ (pokutu) bez příčiny? A roucha nuzných svlékal? Snads ustalému nepodával vody a hladovitěmus chleba zbraňoval? Snads bohatým a vzácným proti chudým pomáhal? Snads vdovy od sebe bez vyslyšení pouštěl a sirotků ramena potíral, aneb potírati dopouštěl? (Job 22, 6.)
- IV. Nalezli-li by sebe v čem patrném Bohu vinni, mají na sebe slib činiti, že to změnit a napravití chtějí. Nebo tak nakloněn bývá Bůh k milosrdenství; jehož když by dosáhli, na pilné plnění slibů těch také pamatovati mají.
- V. Navrátil-li by je Bůh zase, povinni jsou to jako nový dar z ruky Boží přijíti příkladem Davida, kterýž, když ho zase domů zprovázeli, řekl: Dnes sem učiněn králem v Izraeli (2. Král. 19, 22).
- VI. Naposledy nemstíti se na lidech a nebýti přísnými vyhledavateli zpronevření. David po svém regimentu dosažení žádné exequucí nedržel; ačkoli mu dvakrát rebellovali; nýbrž i Semejovi, kterýž mu zlořečil, i Amazovi, kterýž proti němu vojska vedl, ochotně odpustil (2. Král. 19). A Pán Bůh tomu regimentu požehnal, proto že se kochá v milosrdenství: Sic když kdo v vyhledávání vin příliš chce býti prúdký; Kristus říká: Nevíte; čího jste ducha (Luk. 9, 55). Ne zle říkával Kato senior: Skrovně moci uživej, aby jí užívati dlouho mohl. Julius Caesar Ciceronovi, Ligariovi a jiným největším rebellantům svým vesele odpustil. A když jemu truhlička k rukám dodána byla plná listů od některých měšťanů, kteříž proti němu s Pompejem spiknutí měli, psaných, nechtěl jich čísti, ale před svými očima spáliti poručil; kterouž dobrotivostí svou srdce všech k sobě naklonil a císařství své utvrdil; a David podobným postupováním (jakž dotčeno) také. Ješto na proti tomu Saul, kterýž pro každé jen puntování nějakého podezření hned mordovati dal, na to se přivedl, že království zbaven a i s kmenem

svým vyhlazen. Boží zajisté řeč jest: Běda tobě, jenž hubíš; nebo když přestaneš hubiti, zahuben budeš (Izai. 33, 1).

Kapitola XIII.

O osiřalých posluchačích.

Jaká jest služebníků církve potřeba, vidí se to z titule, kteréž jim dává Bůh. Nebo je nazývá světlem světa (Mat. 5, 14), legáty svými (Mal. 2, 7), zvěstovateli věcí potěšených (Izai. 52, 7) strážnými domu svého (Ezech. 3, 17), šafáři tajemství svých (1. Kor. 4, 1), bdícími nad dušemi lidskými (Žid. 13, 17), pomocníky svými (1. Kor. 3, 5), prostředníky mezi sebou a lidmi, jimž slovo smíření svěřil (5. Mojž. 5, 5. 2. Kor. 5, 19), vrátnými nebeskými (Mat. 18, 18. Jan 20, 23); nýbrž spasiteli (Abd. 1, 21. 1. Tim. 4, 16). Kde je tedy odjímá Pán Bůh, znamená jest hněvu. Nebo s nimi odjímá světlo slova svého, odjímá legací svou a zvěstování věcí dobrých, odjímá stráž a bdění nad dušemi lidskými, odjímá rozdělování tajemství svých, odjímá prostředek a pomoc spasení našeho, odjímá vrata k nebi, nýbrž odjímá spasení.

Odjímá pak Pán Bůh služebníky pravé bezbožným pro nevděčnost, jakož psáno: Poněvadž neoblíbili pravdy lásky, aby spaseni byli, pošle jim Bůh mocné dílo podvodu (2. Tes. 2, 11). Pobožným pak pro zkušeni a rozhorlení; jakož psáno: Přišel-li by (k tobě) falešný prorok, neposlouchej, neb tě zkušuje Hospodin Bůh tvůj (5. Mojž. 13, 1). Item: Dnové jdou, dí Hospodin, že pošli hlad na zemi, ne hlad chleba, ani žizeň vody, ale slyšení slov Hospodinových. I budou běhati sem i tam lidé, hledající slova Hospodinova (Amos 8, 11. 12).

Pobožných v takový čas povinnost jest:

- I. Hříchům svým to přičítati; zvláště nevážení sobě přítomného slova a služebníků. Ješto Duch Boží dí: Velice je milujte pro práci jejich (1. Tes. 5, 13). Ono pak obyčejně bývá veliké jimi pohrdání a prací jejich; a neb jestliže sobě je ústy libují, skutkem však nenásledují; jakž Pán Bůh k Ezechielovi řekl: Ty jsi jim jako zpěv libý pěkného zvuku; slyšit' slova tvá a nečiní. Než když přijde zpuštění, zvědí, že prorok byl mezi nimi (Ezech. 33, 32). Tehdáž tedy, když Pán Bůh milost svou odjímá, upamatovati se a za milost žádati mají pobožní.

- II. Povinni jsou, když vidí, an se k tomu chýlí, aby služebníků Kristových zbaveni byli, Pánu okolo hrdla padati a říkati: Ach, zůstaň s námi, Pane, aby nás mráčky nepřikvačily (Luk. 24, 29).
- III. Nemohou-li pak ubrániti, aby služebníci od nich nemuseli, mají je od sebe s pláčem a slzami propouštěti; jako Joas král umírajícího Elizea (4. Král. 13, 14), Efezští a Milétští odcházejícího Pavla (Skutk. 20, 37). Nebo se tím milost k Bohu a bázeň k jeho metlám osvědčuje.
- IV. Mají se povahy světa vystříhati, aby ne hned, co z očí stratí, také z mysli spouštěli. Nebo Duch Boží dí: Zpomínejte na vůdce své, kteříž vám mluvivali slovo Boží, jejichž obcování a cíl spatřující následujtež víry jejich (Žid. 13, 7). Tak činili Tesalonicenští, svého milého apoštola sobě připomínající a zase viděti žádající (1. Tes. 3).
- V. Mají podlé toho připomenutého Ducha Páně napomenutí následovati víry vůdců svých; ačkoli sobě na čas odjatých. Nebo i proto Pán Bůh odjetí služebníků dopouští, aby se, jak se kdo mnoho a pevně pravdě Boží naučil, ukázalo. Jaký by to medle učedník byl, kterýž by několik let se uče, nic sám udělati neuměl? než vždycky předce mistra při sobě, kterýž by mu ukazoval, míti chtěl? A takoví jsou rovně ti posluchači, kteříž bez učitelů hned nevědí, na čem jsou, hned se zvrtnou a zviktnou dají, hned zpět letí a padají. Takoví byli Galatští, od nichž když sv. Pavel odšel, a falešní proroci přišli, hned se zmámili a od pravdy odvésti dali, jimž bláznů nadal apoštol (Gal. 3, 1). Protož apoštolské v té příčině napomenutí na dvéře, na stěnu, na zákon, na ruku, na srdce sobě psáti má každý pobožný: Stůjte, bratří, a držte se vydaného vám učení, jemuž ste se naučili buďto skrze řeč a nebo list náš (2. Tes. 2, 14). K čemuž napomáhá pilné svědcům vyhýbání a s nimi se v obecnství a řeč nevydávání, jakž Bůh poroučí (Řím. 16, 17. 2. Jan. 10). Na proti tomu, kteříž by téhož jako jejich první zprávce učení byli, ty přijímati a jich užívati, by i tajné bylo, a chovati je v bezpečnosti povinni jsou (1. Kor. 16, 10).
- VI. Mezi tím povinni jsou také za své zprávce (jestliže v vězení neb u vyhnání zůstávají) Pánu Bohu se pilně modliti. Tak církev Jeruzalemská za Petra v vězení ustavičnou modlitbu konala (Skutk. 12, 5). Tak Pavel za sebe modliteb žádal (2. Kor. 1, 11. 2. Tes. 1, 22) a jim se těšil (Filip. 1, 19). Žádati pak zprávcům svým mají, nejen aby je Pán Bůh od zlého hájil, ale také, aby je tím dříve zase jim navrátil (Žid. 13, 18. 19).
- VII. Povinnost jest také posluchačů osiřalých, cest k dosažení zase milých zprávců svých hleděti a šetřiti. Jak synové proroctví straceného svého otce Eliáše pilně hledali, viz o

tom 4. Král. 2. A Ezdráše na poušti zašlého jak s pláčem hledali Izraelští, viz 4. Ezdr. 12, 40. K nalezení pak zase služebníků církve nejpřednější cesta tato jest, aby o to Bůh pohledáván byl modlitbami a pokáním. Nebo Kristus dí: Proste Pána žně, at vypudí dělníky na žně svou (Mat. 9, 38). A 2. Par. 15, 3. praví se, že po mnohé dny Izrael zanechán byl bez zákona, bez kněží, bez učitelů; proto že se neobrátil k Hospodinu. Obraceti se tedy k Hospodinu a jeho za milost žádati jak jiné pokuty, tak i tuto odjímá.

Kapitola XIV.

O osiřalých církve služebnících.

Naproti tomu když by služebníci Kristovi praví a upřími z míst svých vytlačeni a s stádečky sobě od Boha svěřenými rozloučeni byli: povinnosti jejich tyto se z písem znamenají:

Předně s strany samých sebe:

- I. Aby sebe pilně ohledávali, nedali-li sami k takové perseuucí příčiny, buď hříchy svými Pánu Bohu, neb všetečností nějakou vrchností. Pán Bůh zajisté pro nepasení stáda zastavuje někdy pastýřům pasení (Ezech. 34, 10). A někdy pro mrtvost v vlastním svědomí pohybuje svícny služebníků z místa jejich (Zjev. 2, 4. 5). Někdy pak pro výtržnost proti vrchnosti vyhnáním neb složením z úradů trestání bývají; jako se Abiatarovi stalo, že pro všetečné v věci politické se pletení z kněžství ssazen (3. Král. 2, 26). Našli-li by se tedy v čem podobném vinni, povinni jsou s Danielem sv. říkati: Tobě, Pane, spravedlnost přísluší, nám pak zahanbení tváří; nebo sme hřešili proti tobě (Dan. 9, 7). Pakli svědectví nacházejí v svědomí svém, že v sprostnosti a upřímnosti Boží obcovali, sloužíce Pánu s pokorou a slzami, nepomíjejíce při lidu ničeho, což užitečného znali, nýbrž jim v známost uvodíce všelikou radu Boží, tedy to za potěšení srdcí svých s sebou odnášeti mají, jako s. Pavel (viz 2. Kor. 1, 12. Skutk. 20, 19. 26. 27). Pakli rozumějí, že je Pán Bůh pro nevděčnost posluchačů místům těm odjímá, povinni jsou za ně se Pánu Bohu modliti, aby jim Bůh v kázni oči otevřítí, sobě usmysliti dáti a hřích ten i jiné prominouti ráčil. Tak se Mojžíš s Aronem, tak Izaiáš, Jeremiáš a jiní proroci a apoštolé za lid svůj (když viděli, že se rozhněvaný Bůh na ně potrhá) modlívali. Pakli by ani při lidu svém patrných bezbožností, pro něž by to Boží rozhněvání přicházelo, neznamenali, než že prostě od zlosti nepřátelské to se na ně

valí: mají poznávati, že se na nich Kristovo předpovědění: Vyženou vás ze škol (Jan 16, v. 2) plní; z kterých pravdomlupnosti Spasitele svého povinni jsou se těšiti radující se, že také hodni učiněni sou sami od svých osob nětco pro jméno Kristovo trpěti (Skutk. 5, 41).

- II. Mají v svém vyhnání stáli býti a pro dosažení prebendy od poznalé pravdy neodstupovati. Tak Micheáš namlouván byv, aby se s Achabovými falešnými proroky srovnal, nevezal toho sobě na rozmysl, než odepřel pojednou (3. Král. 22, 13). A tohoť obzvláště Kristus šetří, jak kdo z služebníků jeho v pokušení stálý jest (Zjev. 2, 13), slibuje upřímně stálým ochranu v pokušení (Zjev. 3, 10), po smrti pak korunu života (Zjev. 2, 10).
- III. Povinni jsou v svém vyhnání a neb odsazení více než jindy (zanepřázdňení s lidmi nemajíce) písma svatá čísti a zpytovati a modlitby konati; jak pro potěšení v své sirobě, tak pro nabývání hojnějšího osvětlení. Tak David u vyhnání nejvíc žalmů naskládal. Tak svatý Jan na Patmos s nebeskými viděními se obíral a evangelium své sepsal. Tak Pavel v vězení nejvíc a nejhrolivějších epištol napsal. Tak Eliáš před Jezabel utíkaje, 40 dní v síle Boží po poušti chodil, s angely a Bohem samým rozmlouvaje, a co dále činiti má, instrukcí bera. Tak sám Pán od zástupu byv na hoře Tábor vzdálen, na modlitbách trval, s Mojžíšem a Eliášem rozmlouval a budoucí slávy zakušení přijal.

Co se posluchačů dotýče, těm věrní Kristovi služebníci, i vzdáleni od nich jsouce, lásku a paměť povinni jsou prokazovati; a to v těchto stupních:

- I. Předně při odcházení svém náležitě bylo horlivé jim napomenutí učiniti. Čehož pěkný příklad a formule jest ono smutné a tužebné Pavlovo s posluchači v Milétu žehnání, kteréž vypsál svatý Lukáš Skutk. 20.
- II. Povinni jsou za ně se Pánu Bohu pilně a každodenně modliti, aby jich Bůh sám v zámutcích potěšoval, ve mdlobě posiloval, v neumění osvěcoval, v libých i odporných pokušeních vítězství propůjčoval; summou od zlého ostříhal, a čeho se jim v službě zevnitřní nedostává, vnitřním Duchu svého dílem sám doplňoval. Tak se Pavel sv. za své posluchače vzdálen jsa modlíval (2. Kor. 13, 7. Efez. 3, 16. 17. Fil. 1, 4. 2. Tes. 1, 11). Tak Kristus Pán z světa se od své církve odebrati maje, horlivě svému nebeskému Otci ji poroučel (Jan 17, 9-11. 17). V nebi pak jsa ještě za ni na každý den oroduje (Řím. 8, 34. Žid. 7, 25). Obzvláště pak tu dobré jest služebníkům církve ono Samuele

proroka promluvení před očima míti, kterýž: Odstup to ode mne, abych hřešiti měl proti Hospodinu a přestávati modliti se za vás, odpuštění bera od lidu řekl (1. Král. 12, 23). Hle, přestává-li církve služebník modliti se za lid svůj, hřeší proti Hospodinu.

Mají i vzdáleni jsouc předce na posluchače své pozor dávati; a jestliže je v pravdě státi vidí, z toho srdečně Bohu děkováti; jako tak svatý Pavel činil (Kol. 2, 5. Efez. 1, 16. Kol. 1, 3. 4. Filip. 1, 3. 4).

Mají také, pokudž možné, neopouštěti předce radou, napomínáním a potěšováním buď skrze osobné shledávání, neb vzkazování, neb skrze list, jakž činivali apoštolé (1. Kor. 16, 13. Efez. 4, 1. 2. Fil. 1, 27. Kol. 2, 6. 7. 8. 2. Tes. 2, 15).

Mají také srdečně toužiti po posluchačích svých, v střevách Ježíše Krista; jakž o sobě apoštol mluví (Fil. 1, 8), a přehorlivě se dnem i nocí modliti, aby zase spatřili tváře jejich a jejich nedostatek doplnili (1. Tes. 3, 10). Rozumějí-li, že posluchači sami také na ně vzpomínají a po nich touží, mají to za zvláštní své a veliké potěšení míti, příkladem Pavla svatého (2. Kor. 7, 5. 6. 7).

Mohou a mají sobě i prodloužení života žádati, buď jak zle buď, jestliže jen naděje jest, aby zase rozptýlené ovce své shledati a v řád Boží uvésti mohli (Filip. 1, 23. 24).

Naposledy navrátil-li by je zase Bůh k stádečku jejich, mají zdaleka na to pomýšleti, aby ne k zámutku, ale ku potěšení jim přišli (2. Kor. 2, 1), to jest přísní vyhledavatelé buď pádu jejich, neb svých škod nebyli, ale všecko duchem tichosti, pokory a lásky, k slávě Boží a potěšení svému i milých svých posluchačů konali.

Kapitola XV.

O odpolu osiřalých.

Pozůstává poslední lidské siroby způsob, když kdo při živých přátelích osiří, to jest lásku u nich a důvěrnost tratí. Nebo i to se říká, přítele na někom stratiti; tak David naříkal: Cizí učiněn sem bratřím svým (Žalm 69, 9). Kteří mne milovali, štítí se mne (Žalm 38, 12). Otec můj a matka opustili mne (Žalm 27, 10). Tak Job na své ode všech opuštění tu i jinde naříká;

tak se po dnes ne jednomu přihází, a bývá to někdy těžší, bolestnější a litošivější, než kdyby přátelé do konce zemřeli, pro ty i jiné příčiny.

Přichází pak na to, aby od přátel opuštěn byl:

Někdo svou nešlechetností; jako Kain, Chám, Absolon etc. pro vraždu a nestydatost mrzáci učinění rodičům svým. A takovýmť se hodně děje, aby, poněvadž Boha a bázeň jeho opouštějí, od pobožných zase láskou a milováním opouštěni byli.

- I. Někdo cizím osočením neb klevetami přátelům bývá zoškliven, jako Mifibozet Davidovi (2. Král. 16, 3), Amos u krále Izraelského (Am. 7, 10), Pavel u Korintských (1. Kor. 4).
- II. Někdo v nemoci jsa zoškliví se i nejbližším svým, tak že jim těžek bývá. Nařikal nad tím Job, že se i manželka dýchání jeho štítla a k němu nechtěla, když jí i pokorně prosil pro dítky života svého (Job 19, 17). Podobně se Davidovi dalo, že mu v nemoci jeho i tovaryši jeho, kteréž miloval, stranili (Žalm 38, 12) a smrti jeho se těšili (Žalm 41, 9).
- III. Někdo skrze chudobu přátelům v potupu a pohrdání přichází; jako se Jobovi stalo, kterýž, dokud byl bohatým pánem, ode všech byl ctěn a vážen, jakž mnohými slovy (v kap. 29) připomíná. Když pak přišel na bídu a nouzi, zlehčili ho sobě i ti nejlehčejší a nejnevážnější lidé, jakž v kap. 30. žalostně nařiká. Přibuzní ho také opustili, známí se ho cizili, podruhové a děvky někdejší jeho naň nic nedbali, a služebník volán jsa neodpovídal, i když ho pokorně prosil (kap. 19, 13. 14. 15).
- IV. Podobně, když jiné jakékoli neštěstí přijde, tratívají se rádi přátelé; jako když David od Saule byl stíhán, každý se ho odčítal, i vlastní otec a matka, tyrana se bojíce, nic s ním činiti míti nechtěli (Žalm 27. a 142, 5.). Tak Pavel svatý nařiká, že se zaň v vězení mnozí styděli, a když před císaře stavín byl, že ho všichni opustili (2. Tim. 4, 16). Podobně Krista ucedlníci, když jímán byl, všichni opustili, Petr se ho i odpřisáhal. Tak se rádo Sirachovo povědění plni, že v štěstí člověka přátel mnoho jest, v neštěstí pak i přítel odstupuje (Sir. 12).
- V. Někdy z pobožných někdo přátelům svým tím v nelibost vchází, když s nimi modlářství a bezbožnosti páchatí nechce, ale pravdu neb bázeň Boží sobě oblíbě jí následuje. Tak David nařiká: Činí mi protivensství, proto že dobrého následuji (Žalm 38, 21). A opět: Cizí učiněn sem bratřím svým, a cizozemec synům matky své, proto že horlivost domu tvého snědla mne (Žalm 69, 9). Tak Pavel, jak brzy víru v Krista

přijal, tak hned národu svému, zvláště biskupům, u nichž prvé velikou měl lásku, v nenávist upadl. A s tím se do dnes nejeden setkává podlé Písma: Synu, přistoupíš-li k službě Boží, připrav duši svou ku pokušení (Sir. 2, 1). A že nepřátelé člověka budou vlastní jeho (Mich. 7, 6), syn otce a otec syna, bratr bratra a sestra sestru zrazovati a na smrt vydávati že bude (Luk. 12, 53).

Co tu činiti ?

- I. Náleží i to za Boží přepuštění míti, jako David; kterýž řekl: Ty si, Bože, vzdálil mé známé ode mne a zošklivils mne jim (Žalm 88).
- II. Maji sobě Boha tím pilněji hleděti a jemu se těšiti; a ten jim za všechny státi bude. Tak Micheáš nevěru vlastních přátel připomenuv, hned dí: Protož já na Hospodina vyhlédati budu a v něj doufati budu. (Mich. 7, 7). Tak David: Otec můj a matka opustili mne, ale Hospodin mne k sobě přivine. Neopouštějž mne, Bože, aniž se mne zhošťuj (Žalm 27, 9. 10). Tak v žalmu 142. Ohlédám-li se na pravo i na levo, není, kdo by mne znáti chtěli, a neb se ujíti o mne. Protož k tobě volám, Hospodine, ty jsi doufání mé. Tak v žalmu 38, 22. a jinde.

Znají-li však, že přátely své něčím nenáležitým urazili a od sebe odvrátili, povinni jsou mysliti na to, aby napravili a srdce jejich zase k sobě naklonili. Tak syn marnotratný k otci se navrátil, pokořil, nápravu sliboval (Luk 15). Tak Onezim od Filemona zběh a jemu nětco ustraniv a tak ho skormoutiv, zase se k němu s přimluvou Pavlovou pokorně navrátil (Filem. 18). Tak Absolon skrze přimluvu a pokoru k otci se lísal, ačkoli v té pokoře a pokání nesetřval (2. Král. 4). A takt' každému činiti sluší podlé Kristova napomenutí: Rozpomenu-li by se, že bratr tvůj (neb otec, neb matka, neb dobrý přítel) nětco má proti tobě, jdi, smiř se s ním (Mat. 5, 23). Nemohli-li by pak upřímě své omluvy činěním rozhněvání jejich ukrotiti, mají se milosrdenstvím Božím pokojiti a jemu se těšiti. Zvláště trpí-li od svých pro následování pravdy nenávist, lépe jest všech na světě přátel a přízně jejich oželeti, než co proti Bohu a svědomí jim k vůli činiti. Nebo tak radí Kristus (Luk. 14, 26).

Kapitola XVI.

O opuštěných od Boha na čas lidech.

Nežalostnější pozůstává siroba, když kdo Boha stratí. Nebo tratí s ním všecko požehnání, pokoj, radost a život, časný i věčný. Opouští jej také hned při tom angelé i všecka stvoření.

Stracen pak bývá Pán Bůh tak a tehdáž, když se od někoho milostí a milosrdenstvím odvrátí; a to buď na čas a neb věčně. Na čas Pán Bůh opouští vyvolené své, když potřebu znaje, v moc nepřátel duchovních neb tělesných je dada, sám zatím ustoupí v stranu a jako skryje se, aby ani pomoci ani potěšení jeho nijakž znamenati nemohli. Toto opuštění jest domnělé toliko; proto že v pravdě Pán Bůh vyvolených svých neopouští, nýbrž je tehdáž nejvíce miluje a jejich dobré obmýšlí, tak cize se stavěje toliko pro vyprubování a roznícení ctností jejich. Vedlé čehož by vlastněji dopuštěním slouti mohlo, jakž zpívá pobožné srdce: Což. koli na mne dopustíš, věřím, že mne neopustíš.

Takové to dopuštění dvoje jest: Jedno lehčejší, když Pán Bůh nepřátely tělesné a bídy spustě, buď samotně na člověka, a neb společně na celou církev, tak se potom staví, jako by do toho nic neměl a spomoci ani nemyslil. Učinil to Davidovi, jehož poručiv na království pomazati, potom naň nepřátely dopustil, před nimiž deset let se pokrývati musel, žádné hodiny sebou bezpečeni nejsou, až i volal: Proč, ó Hospodine, stojíš zdaleka? a skrýváš se v čas ssoužení, když bezbožník trápí chudého? (Žalm 10, 1.) Učinil Jobovi, na nějž všechny bídy a bolesti spustiv, sedm let ho (jakž rabbinové smejšlejí) nechal beze všeho odtušení, až i naříkati musil: Nemám vyslyšení, ačkoli volám; zpodvracel mne všudy vůkol a již naději mou odjal (Job 19, 7. 10). Učinil celé církvi své za Jeremiáše, že vzbudil proti ní všechny nepřátely vůkol, sám se skryl; a ač rozprostírala ruce, potěšení však doprositi nemohla (Pláč Jerem. 1, 17). Protož prorok naříká: Pozdvihujeme srdci i rukou svých k Bohu silnému v nebe, a však neslyší; obestřel se oblakem, aby k němu ani proniknouti nemohla modlitba (Pláč Jer. 3, 41. 44). Učinil to též oné Kananejské ženě, na jejíž dcerku d'ábla spustiv tak toho nechával; a když se k němu obrátila a o pomoc volala, ucházela, skrýval se, odvracel, odháněl ji, zjevně, že jemu do toho nic není, mluvě (Mat. 15).

Druhé opuštění neb dopuštění těžší jest, když Bůh duchovní těžkost, to jest zlé svědomí a hrůzu zatracení, na člověka spustí, tak že jemu nic než hrozný hněv Boží na oči jde, a že od Boha pro své hříchy na věky zavržen jest, a neb bude, se leká.

Příkladové toho ač nejedni v písmích svatých jsou, nejpatrnější však dva, na dvou také nejhorlivějších služebnících Božích, Jobovi a Davidovi. Z nichž onen těmito slovy čitelnost hněvu Božího pronesl: Střely Všemohoucího váznou ve mně, a hrůzy Boží bojují proti mně (Job 6, 4). A opět: Prchlivost Boží zachvátila mne, vzal mne v nenávisť, škřípí na mne zuby svými, jako nepřítel zaostřil oči na mne (Job 16, 10). Tento pak zjevně dí: Bože můj, Bože můj, proč se si mne opustil a vzdálil se od spasení mého ? (Žalm 22, 2.) A v Žalmu 88: Proč, ó Hospodine, zamítáš mne ?, a tvář svou ode mne odvracíš ? Snáším hrůzy tvé a děším se, hněv tvůj přísný obořil se na mne, a hrůzy tvé krutě sevřely mne. Naplněna jest trápením duše má, a život můj až ku pecku se přiblížil (15. 16. 17). A Žalm 6, též 32. a 51. a 77. to též osvědčují.

Příčina, proč Pán Bůh na vyvolené své takové hrůzy dopouští a v nich do času opouští, někdy jsou hříchové jejich, jako bylo při Davidovi, od něhož se pro spáchanou vraždu a cizoložství odvrátil Bůh, tak že zažžený proti sobě hněv Boží nebohý David cítě a v něm jako tonouti začínaje volal: Bože smiluj se nade mnou, Bože, nezamítej mne od své tváře, a Ducha svého svatého neodjímej ode mne; Bože, toběť jsem zhřešil, vytrhni mne z pomsty pro vylití krve (Žalm 51). Někdy se žádá v člověku příčina nenachází, jen že se Bohu vyvoleného svého tak pozkusiti líbí; jako bylo při Jobovi (Job 16, 17).

A však jakkoli jest, a odkudkoli ta hrůza hněvu Božího pošla, a jakéhokoli Božího opuštění člověk, buď tohoto časného, neb onoho věčného se leká, vždycky jemu toto dvě na péči míti i povinné i prospěšné jest:

I. Aby to hříchům svým připisoval a k nim se štědře před Božím obličejem přiznával. Tak činil David, teskle v tělesném vězení ; tak Manasses, od Boha časně opuštěn jsa a věčného zavržení se lekaje (Dan. 9. Modl. Manass). Tak David, před hněvem Božím se třesa (Žalm 51). Kterýž i připomíná v Žalmu 32. nám k výstraze, že dokud tajil hřích svůj a za nevinného se stavěl, dotud v něm kosti prahly; ale jakž na sebe Hospodinu vyznal přestoupení svá, že mu hned odpustil. K Jobovi také, ačkoli nevinnému, nedřívě však lítostí a požehnáním navrátiti se chtěl, než až se mu pokořil (Job. 42). Protož církev ona stará nad tím, že ji opustil Hospodin, ponaučivši řekla: Proč by sobě však stýskal člověk živý nad kázní za hříchy své? Zpytujme raději a ohledujme cest našich, a navraťme se k Hospodinu (Pláč 3, 39). Patrněť jest ze všeho toho, že myslí zkormoucení a Božího opuštění se lekající na všem světě platnějšího prostředku není, jako vylévati duši před Bohem, nížiti se, vyznávatí viny a prositi za milost.

Druhé, mají pobožní i v čas nejtěžších pokušení a pochybování předce věřiti, že Bůh přítomen jest a na ně laskav; by pak ani jiskry milosti neznamenali, než sama toliko znamení hněvu odevšad. Nebo tak dí Písmo: Dobré jest muži, očekávajícímu na spasení Hospodinovo, kterýž by i opuštěn byl, trpělivě se má v tom, což na něj vzloženo, dávaje do prachu ústa svá, až by se ukázala nádej. Nebo Pán nezamítá na věčnost, nýbrž ač zarmucuje, však se zase slitovává; protože netrápí z srdce (Pláč 3, 27). Tak činil Abraham, kterýž, čím mu víc Pán Bůh s naplněním slibů odkládal a jako z nich nic činil, tím povolněji jim věřil. Tak Jákob, kterýž, když se Bůh v lidské postavě jemu ukázal, od něho se potrhoval, jeho se tím silněji chopiv řekl: Nepustím tě, leč mi požehnáš (Gen. 32). Tak David, kterýž v pokušení jsa řekl: Ačs mi, Hospodine; úzkostí velikých a hrozných okusiti dal; však vím, že mne z propasti zase vyzdvihneš (Žalm 71, 20). Tak Job, kterýž u prostřed největších bolestí jsa zvolal: Nepřestanu doufati v tebe, by mne i zabil (Job 13, 15). Tak Kristus, kterýž na kříži s velikým křikem a slzami v strachu a hrůze nařikal: Bože můj, Bože můj, pročs mne opustil (Mat. 27, 46). A však hned za tím řekl: V ruce tvé, Otče můj, poroučím ducha svého (Luk. 23, 46). Z kterýchž příkladů patrné jest, že člověk pobožný může a má, byť ho Bůh viditedlnou pomoci opustil, nýbrž třeba i do pekla pohřžil, předce silně v Boha doufati. K čemuž (mimo již připomenuté věci) tyto tři regule velmi nápomocné budou:

- I. Že darů svých Bůh nelituje (Řím. 11, 29), to jest, že kteréž jednou zamiloval, miluje je stále až do konce (Jan 13, 1). Jestliže tedy kdo kdy v životě svém cítil v sobě Boží lásku, ten nemá naprosto mysliti, aby ji Bůh od něho odníti měl, ačkoli se tak staví; proto že Bůh není měnitedlný jako člověk (Mal. 3, 6). Tak se David u prostřed nejtěžšího vnitřního pokušení z pochybování vyvodil, předešlou Boží k sobě lásku za důvod sobě bera, že ho Bůh nezavrže. O čemž přečti Žalm 77. A takt' apoštol učí (Řím. 8, 30. 32. 37).
- II. Že v čas trápení (ne z smyslu, a neb čitedlnosti vlastní ale) z víry živi býti máme. Nebo tak poroučí Bůh (Abak. 2, 4). A to povědění vlastně se sém vztahuje, a ten jeho vlastní smysl jest, a dokládá tam Pán Bůh: Jestliže se kdo nad to zpíná (t. rozumem tu svým co činiti chce), toho duše není upřímá v něm. Poněvadž tedy Bůh dostatečně se i zjevným svědectvím prohlásil; že netrápí z srdce, když trápí (Pláč 3, 33), nýbrž když trápí, že tehdaž miluje (Přísl. 3, 11), i příklady to jistými utvrdil: my tomu věřiti jsme povinni, by pak oči, uši, chřípě, jazyk, kůže, srdce naše nic než: Nikoli, nikoli! volalo. Nebo lépe jest, abychom my sebe bez rozumu býti věřili, nežli aby Boží slovo v pochybnost a dílo jeho při nás v podezření taženo býti mělo.

III. Že Boží starodávni jest obyčej, aby skrze odporné a proti sobě čelící věci dělal. Sudme všechny Boží skutky, spatříme to. Nebe a zemi ne z něčeho, než z ničeho postavil. Tvor ze všech tvorů nejslavnější sformovati maje, ne z oblohy nětco blesku; než z země kus bláta k tomu vzal. Po potopě lidem to ujistiti chtěje, že jich vic vodami nezatopí, postavil jim v rukojemství duhu; ještě ta sama z sebe nic než vody vyznamenává a přináší. Josefa povýšiti chtěje, kázal ho v otroctví prodati a potom ještě do žaláře uvrci. Davidovi maje královský trůn utvrditi, poručil ho z království vyhnati. Když skrze Eliáše obět zapálena býti měla, vodou ji politi rozkázal; ještě to k uhašení, ne k zažžení příprava jest. Podobně když v Káni vína k veselosti přidati chtěl, vodu nositi poručil. Když slepému zrak navrátiti strojil, bláto mu do očí cpal; což (chceš-li se rozumem zpravovati) k oslepení, člověka, ne k uzdravení cesta jest. Podobně při spasení našem postupoval: Přijda, aby nás z smrti vysvobodil, sám se jí požití dal; maje nás vésti do ráje, sám (jako by jej naděje zmejlila) v pekle se octl; maje ďábla, peklo, hřích přemoci, sám se jim jíti a svázati dal; a maje svět ku poslušenství víry sobě podmaniti (i krále mocné i filosofy moudré), dvanácte chudých, hloupých rybářů s holýma rukama a jazykem na ně poslal.

Ó divnějších cest Božích! Tak i tuto. Koho by nejraději k sobě přitrl, to tím od sebe strká; s kým se nejbliž spojití strojí, toho opouští; koho nejvíc potěšiti míní, toho nejvíc kormoutí; a naprosto služebníky své do nebe, ale skrze předpekli vede: Čemuž porozuměvši svatá ona Anna, tak o tomto Božím dile zpívala: Hospodin nejprv umrtvuje, potom obživuje; uvodí do pekla a vyvodí z něho; ochuzuje, pak zbohacuje; ponizuje, povyšuje, a koho posaditi strojí mezi knížata lidu svého, toho nejprv do bláta tlačí (1. Král. 2, 6). Zvyklý tedy to jest a přeuzitečný Boží pořádek, skrze oheň k rozvlažení a skrze zármutky ku potěšení vésti, a koho nejvíc miluje, toho nejvíc v trápení podržeti.

Užitek pak takového přemnoženého ssoužení tento jest, že pochybíc sami o sobě, učíme se nedoufati sami v sobě, ale v Bohu, kterýž i mrtvé křísí, jakž přepěkně Pavel s. o sobě sám mluví (2. Kor. 1, 8. 9). A sladkosti milosrdenství Božího ten teprv rozumí, kdož hořkosti hněvu jeho zakusil. A protož kdykoli na ta místa přicházíme, se od Boha opuštění býti zdáme, máme se těšiti, a to tím:

I. Přítomností Boží; kteráž řekla: Nikoli nenechám tě, aniž tě opustím (Žid. 13, 5). A ačkoli se zdá, že nás opustil, zdá se však toliko, v pravdě neopouští nikdá církve své, ani koho z oudů jejich. O čemž tato jest přerozkošná Boží řeč: Říká Sion: Opustiltě

mne Hospodin, Pán zapomenul se na mne; i zdaliž se zapomenouti může žena nad nemluvnátkem svým, aby se neslitovala nad plodem života svého ? A byť se i ona zapomenula, já se nezapomenu. Aj, na dlaních vyryl sem tě etc. (Izai. 49, 14). A v kap. 66: Aj, já na toho patřím, kdož jest chudý a skroušeného ducha a třese se před slovem mým. A v Žalmu 91: Já s ním budu v ssoužení. Již pak kdy medle víc jsme v ssoužení? kdy se víc třese a skroušení jsme v duchu? jako když sme od lidí i od Boha opuštěni a žádného vnitř ani zevnitř spomocníka a potěšitele necítíme? A protože tu on nejpilněji na nás hledí, tu nám nejpřítomnější jest v pravdivé pravdě.

- II. Věrností Boží, kterýž těžkostem se nad možnost rozmáhati nedopustí, nýbrž a neb bídám učini přítrž, kdybychom klesnouti měli; a neb, abychom neklesli, silou svou podepře jistotně; nebo věrný jest (1. Kor. 10, 13).
- III. Užítky, kteříž nám odtud pojdu, když bázeň a průbu Boží vystojíme. Nebo jak jiná trápení, tak obzvláště toto na čas se dějící opuštění Boží poznání hříchu, pokoru, trpělivost, vroucnost a horlivost jak k modlitbám, tak ku pobožnosti v nás působí a vzbuzuje a nás naposledy Kristu podobné činí; kterýž ačkoli Syn Boží byl, a však z toho, což strpěl, naučil se poslušenství (Žid. 5, 8). Strpěl pak i to, že od Boha opuštěn byl (Mat. 27, 46). Bůh pak které sobě vyvolil, ty předzřídil, aby ve všem připodobnění byli k obrazu Syna jeho (Řím. 8, 29). Kteří tedy připodobnění budou k Kristu v utrpení, ti jistotně v slávě také; proto že týmiž šlepečemi vede všechny vyvolené své nebeský Otec, kterými Syna svého vedl (Fil. 3, 10. 1. Petr. 4, 13). A protože jemu, samému moudrému Bohu, ze všeho všudy, i z takového divného nás cvičení sláva buď a požehnání na věky věkův Amen.

Kapitola XVII.

O zavržených od Boha.

A to potud o domnělém a na čas trvajícím opuštění Božím. Následuje pravdivé, kterýmž věčně opouští ty, nad nimiž se smilovati neuložil. A toť jest vlastně siroba nešťastná, žalostná a věčného oplakávání hodná siroba, běda těm a přeběda, kdož tak osiřejí.

A ta opět dvojí jest: jedna v tomto, druhá v onom životě. V tomto životě opouští Pán Bůh bezbožné milostí a milosrdenstvím; odjímaje od nich ducha svého, aby se sami zpravovali a

po svých hlavách chodíce k zahynutí kráčeli. O tom písmo dí: Převrácená přemýšlování odlučují od Boha. Nebo Duch s., duch kázně odstupuje od bezbožných (Moudr. 1, 3. 5). A žalm dí: Ty, Hospodine, neoblíbíš bezbožnosti, nešlechtník u tebe místa nemá, v nenávisti máš činitele nepravosti (Žalm 3, 5). Bůh pak sám takto dí: Poněvadž pohrdli radou mou, budou nasyceni radami svými (Přísl. 1, 30). A takovýť člověk ducha Božího zbavený a vlastními radami se zpravující nemůž než zle a nešťastně kráčet; proto že bez Boha člověk ani pomyslit nic dobře nemůže, nercili učiniti (2. Kor. 3, 5. Fil. 2, 13). A od koho odstoupí Bůh, odstoupí i angelé svatí. Kde pak Bůh a angelé nejsou, tu volný přístup má d'ábel, a srdce takové bez odporu opanuje a v něm bydleje, kam chce, vnukáními svými kloní; to jest, nešťastně po cestách zatracení vodí. Čehož, Bože, uchovati rač každého věrného pro milosrdenství své.

Příčina, proč Pán Bůh tak na konec od některých odstupuje, ukazuje se v knize Přísloví.

Že jest zpoura a svémyslnost jejich, když se Bohu ku poslušenství oddati a ani, když volá, pozorovati nechtí; nýbrž obracejí se k němu hřbetem, a jakž Job dí, odstupují od něho a Bohem od sebe strkajíce říkají: Odstup od nás, nelibujeme cest tvých. Což tedy činiti má ten Bůh všemohoucí? (Job. 34, 27. a 22, 17.) Tak od Saule krále pro neposlušenství jeho odstoupil duch Hospodinů (1. Král. 15). Tak když Jidáš věrně od Pána napomínán byv nic nedbal, Pán omoče skyvu chleba dal jemu řka: Co činiš, čiň spěšně. Čímž jemu od sebe výhost dal, a Satan hned do něho (jakožto od Boha opuštěného příbytku) vstoupil (Jan 13, 27).

Znamení pak takových cele od Boha opuštěných, nešťastných lidí tato jsou:

- I. Nerádi na Pána Boha myslí a tomu, jak mohou, vyhýbají, nýbrž známost Boží v sobě dusí, srdce své tak i jinák namlouvajíce, aby tomu věřilo, že žádného Boha není (Žalm 14, 1), proto že by rádi, aby ho nebylo. Pakli srdce svého na to navésti nemohou, a ono předce někdy na Boha vzpomene, tedy se to s lekáním a jakousi k Bohu nenávistí děje, jako by na kata vzpomenu.
- II. Nic méně ačkoli se Boha děsí, jeho se však neostýchají, hřeší směle a bezuzdně, bez ohledu na Boha a svědomí, leč na lidi pro lidský stud někdy nětco pozoru dávajíce; na lidi, pravím, Bůh a svědomí u nich ničímž jest. Tak Kaina sám z nebe Bůh v jeho rozpálené zlosti a vsteklosti pamatoval; a však platno nebylo (1. Mojž. 4). Tak Jidáše v zlém předsevzetí Pán hamoval; a však na darmo (Mat. 26). Tak Saul víc než jednou v

vlastním svědomí přesvědčen byl a vyznal, že zle činí, nevinnému Davidovi se protivě, a však to předce činil (1. Král. 24. a 26.)

- III. Po spáchání nešlechtnosti jakékoli na pokání nic nemyslí, nýbrž pléší ve zlém, kochajíce se v svých prostopášnostech (Přísl. 2, 14. Oz. 9, 1). A byť je pak Pán Bůh i slovem svým a neb pokutami pamatoval, hnouti se nedají; jako Kain, kterýž, i když mu Bůh milosti podával, i když pokutami hrozil, nechtěl, raději s Bohem disputoval, že hřích jeho nemůž odpuštěn býti; v které zatvrdilosti i setrval. Tak Saul, Achitofel, Jidáš, než by pokání činili, raději zazlobíc se zoufali.
- IV. Pakli kdy pokání činí a neb činiti chtějí, bývá to jen rty pošmourně, srdce o tom nic neví a od nešlechtnosti nepouští; jako Achab slyše pohružky Boží, oblekl žíní a chodil krotce (3. Král. 21, 27). Mezi tím modlářem a ukrutníkem zůstával předce; jakž tam následující kapitola ukazuje.
- V. A byť i srdečné bylo hříchů želení, ne proto však jich želejí, že Boha jimi urazili, než že rozumějí, že přicházejícím pomstám nevyhnou; jako Saul a Jidáš.
- VI. A byť i chtěli srdečně se k Bohu obrátiti, nemohou, Ducha svatého, jehož vlastní dílo jest pokání (Žid. 6, 3), nemajíce. Tak Ezau s pláčem pokání hledal, a však nenalezl (Žid. 12, 17). Pravěť jest, ach, pravé o takových, což Kristus o Jidášovi řekl, že lépe bylo nenaroditi se člověku tomu. Nebo kdo zde tak bez Boha živ jest a bez Boha dokonává, ten ho i na věky zbaven bude.

Kapitola XVIII.

O věčně zahnaných od Boha lidech.

V životě tomto nechává se k milosti naděje i těm nejbezbožnějším, tak že by ještě odpolu sirotci slouti mohli. Ale když k bráně smrti a na onen hrozný soud ti, kteříž bez pokání sešli, přijdou, tu se jim strašlivá stane výpověď: Jděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž připraven jest d'áblu i angelům jeho (Mat. 25, 41). I půjdou a vehnáni budou do hlubokého pekelného žaláře, a zavřina bude nad nimi propast a zapečetěna neproměnným Božím hněvem na věčnost, aniž uzří tváře Boží, ani jaké milosti krůpěje dočekají na věky věkův.

Ach, přenešastní sirotci; jichž žádný tvor nepolituje, ani se Bůh nad nimi neslituje. Ach, žalost, ach, nevypravitedlná bída! Bože, smiluj se nad námi živými ještě a nedejž na tu

strašlivou, věčnou sirobu přicházeti, Bože, pro milosrdenství své. Bože, přijmiž nás časně na milost, Bože, buď a zůstávej nám v životu i v smrti laskavým otcem a my poslušnými, důvěrnými dítkami tvými neproměnitelně pro Ježíše Krista, Syna tvého, v Duchu svatém. Kterýž ó, zdržuj nás v bázni tvé a veď po cestách tvých až do života věčného. Bože, naučiž i mne bídného doufání skládati v samém tobě; necht' mne opustí otec i matka i svět, nedbám. Naposledy necht' tělo i srdce mé zhyne, ty jen zůstávej díl můj na věky (Žalm 73, 26). A dosti' mi jest. Amen, milosrdný Bože, Amen i Amen.